

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

Detrahit & pellem nitidus quà quisque per ora
Ambulat, introrsum turpis. HORAT.

Iac. Alessandri sculp.

QUINTI HORATII FLACCI OPERA.

Cum Notis Selectis.

TOMUS I.

VENETIIS MDCCLXXXIII
Apud Thomam Bettinelli

Cum Facultate ac Privilegio.

Q. HORATII FLACCI
VITA
AUCTORE
C. SUETONIO TRANQUILLO.

QUINTUS HORATIUS FLACCUS Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, libertino & exactionum coactore; ut vero creditum est, salsamentario, quum illi quidam in altercatione exprobrasset: *Quoties ego vidi patrem tuum brachio se emungentem!*

Bello Philippensi, excitus a M. Bruto Imperatore, tribunus militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, scriptum quæstorium comparavit; ac primo Mæcenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexerit, satis demonstratur illo epigrammate:

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus jam diligo, tu tuum sodalem
Hinno me videas strigosiorem.

Sed multo magis extremis judiciis tali ad Augustum elogio: *Horatii Flacci, ut mei, esto memor.* Augustus epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Mæcenatem scripto significat: *Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus & infirmus Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, & nos in epistolis scribendis adjuvabit.* Ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam, aut amicitiam suam ingerere desiit. Exstant epistolæ, e quibus, argumenti gratia, pauca subjeci. *Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si convictor mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri posset.* Et rursus: *Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire: nam incidit, ut illo coram fieret a me tui mentio. Neque enim, si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque* ἀνθυπερηφανοῦμεν.

Præterea sæpe eum inter alios jocos putissimum penem, & homuncionem lepidissimum ap-

pellat; unaque & altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo *Sæculare Carmen* componendum injunxerit, sed & *Vindelicam victoriam* Tiberii Drusique privignorum suorum; eumque coegerit propter hoc, tribus Carminum libris ex longo intervallo quartum addere; post Sermones vero lectos quosdam, nullam sui mentionem habitam, ita sit questus: *Irasci me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris, ne apud posteros tibi infame sit, quod videaris familiaris nobis esse?* Expressitque Eclogam, cujus initium est:

Quum tot sustineas & tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.

Habitu corporis brevis fuit atque obesus; qualis & a semetipso in Satyris describitur, & ab Augusto hac epistola: *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est, boni consulo. Vereri autem*

mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es; sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, quum circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui.

Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini aut Tiburtini; domusque ejus ostenditur circa Tiburni luculum.

Venerunt in manus meas & Elegi sub ejus titulo, & Epistola prosa oratione quasi commendantis se Mæcenati; sed utraque falsa puto. Nam elegi vulgares, epistola obscura, quo vitio minime tenebatur.

Natus est sexto Idus Decembris, L. Cotta, & L. Manlio Torquato Coss. Decessit quinto Calendas Decemb. C. Martio Censorino, & C. Asinio Gallo Coss. post septimum (*) & quinquagesimum annum, hærede Augusto palam nuncupato, quum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus & conditus est extremis Esquiliis juxta Mæcenatis tumulum.

(*) *Septimum* reposuit ex Eusebiano Chronico Rutgersius, cum alii legant *nonum*. Chronographi dispiciant.

Q. HORATII FLACCI

V I T A,

Ex ipsiusmet Scriptis excerpta.

QUINTUS HORATIUS FLACCUS natus est sexto Idus Decembris, anno post Romam conditam sexcentesimo octogesimo nono, Lucio Aurelio Cotta, & L. Manlio Torquato consulibus; quod Vates in Odis docet (1). Patriam habuit Venusiam (2), Apuliæ Dauniæ oppidum; patrem vero libertinum & coactorem (3), hoc est, publicanorum administrum, qui pecunias publice pensitari solitas colligeret.

Vix septennis erat Horatius, quum ab optimo parente Romam deportatus est (4), traditusque in disciplinam Orbilii (5) Pupilli, qui

(1) Od. III, 21, 1. Od. V, 13, 8.
(2) Od. III, 4, 9.
(3) S. I, 6, 86.
(4) S. I, 6, 76.
(5) Ep. II, 1, 71. Ep. II, 2, 41.

nuper, relicta Benevento patria, Romam demigrarat, ut ibi bonas artes doceret. Puer itaque Horatius honeste & decenter vestitus, additis etiam servulis qui sequerentur, doctrinis omnibus, queis Equitum ac Senatorum liberi imbuebantur, una eruditus est, advigilante interim, & cunctis fere locis præsente, optimo parente, ne quid accideret, quo puerilis ætatis integritas corrumperetur: quod quidem vere paternum beneficium perenni & aureo grati animi monumento (1) filius memor consignatum voluit.

Romæ igitur sic institutus, humanitatisque & eloquentiæ studiis imbutus, annos natus circiter duodeviginti, Athenas (2) jam adolescens petiit Philosophiæ perdiscendæ causa: inde secutus est Brutum (3), qui, post interfectum in Senatu C. Julium Cæsarem, anno U. C. 710. fugiebat in Macedoniam, & adversus Octavium comparabat exercitum. Is Horatium e Philosopho militem, immo Tribunum (4) militum esse jussit, non sine multorum, ut ipse declarat, invidia.

(1) S. I, 6, 76-84.
(2) Ep. II, 2, 43.
(3) Od. II, 7, 1 & 9.
(4) S. I, 6, 48.

Victo ad Philippos (1), urbem Thessaliæ, Cassii & Bruti exercitu, Horatius, nec paucis prius, nec parvis defunctus belli periculis, fugam arripuit, armis turpiter abjectis, ipso fatente reo. Qua in re præclarum sane, neque usitatum, ingenui candoris specimen edidit; *Est enim*, ut quidam ait non illepide, *altera magnanimitas, ignaviæ confessio.*

Mox oblata iis, qui victori Octavio se dederent, libenter usus venia, in Italiam appulit, Romæque redditus, urgente inopia (2), quippe orbatus patre, domo paterna & agro (3) spoliatus, ad factitandos versus (4) se contulit. Hos mirifice comprobarunt Varius & Virgilius, Poetarum in Urbe tum principes; atque ita laudarunt apud Mæcenatem, virum in primis nobilem, & eruditorum patronum, ut is novi, nec adhuc Latinis cogniti, auctorem carminis videre & alloqui percuperet. Interrogavit ille, more suo, paucis Horatium, cujas esset? quo natus patre? aliaque id genus; quæ omnia, ita ut erant, ingenue confessus, placuit quidem, sed

(1) Od. II, 7, 9.
(2) E. II, 2, 51.
(3) Ep. II, 2, 52.
(4) *Ibid.*

non nisi nono post mense Poeta rursus arcessitus in amicorum Mæcenatis numero esse jussus est (1). Sic Vates noster, sequestro ingenio, Musa conciliatrice, in Mæcenatis primum, ac subinde Octavii Cæsaris, cui postea Augusti cognomen fuit inditum, gratiam admissus, villam in Sabinis dono datam accepit; cujus situm, formam & commoda, quum aliis locis bene multis, tum epistola 16, Lib. 1 graphice describit.

Hic porro fundus *Ustica*, perinde atque ipsa villa, nominatus, excurrebat per clivum cognominem, eumdemque unum e Lucretilis jugi perpetui lateribus, in tractu *Bandusia*, Sabiniensis agri regione, uti Scholiastes asserit. Quam autem non modice patuerit Horatii prædium, ex eo videtur posse conjici, quod toto anni curriculo inibi exercerentur octo servi una cum villico, qui rusticanis præesset operis, quodque olim habitatum quinque focis familias totidem separatas suis fructibus aluisset. Oriens indidem rivus, *Digentia* nomine, agrum interfluebat; pererratisque *Bandusia* & *Mandela* pagis, necnon luco ac fano Deæ Vacunæ sacris, in Curensem fluvium suas aquas deferebat. Post mutatam ite-

(1) S. I, 6, 61.

rum & sæpius villæ faciem, totas ædes Poeta beatulus reficiendas omnino curavit; deveƈtis e Tibure vicino saxis candentibus.

Jam vero si quæras in quanam hæresi Philosophica ille fuerit, nihil æque certum est ac nullius fuisse; idque apparet ex prima epistola L. 1, ubi, proveƈta tunc ætate maturus, postquam significavit se, nugis omnibus tandem omissis, vacare velle Philosophiæ, subjungit:

Ac, ne forte roges quo me duce, quo Lare tuter,
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.

Et bene ait *hospes;* neque enim si quidpiam ex aliqua seƈta semel probasset, idem semper probabat; sed, more hospitum, apud singulos tamdiu devertebatur, quamdiu libebat. Ita postquam initio cum Stoicis & Academicis senserat de divina in res humanas providentia, eamdem visus est negare cum Epicuro, Sat. 5, Lib. 1, quam scripsit juvenis; iterumque Ode 34, L. 1, errorem istum ejuravit; & ea, qua par erat, religione de Deis judicavit, utpote quos & invocaret, & precaretur pro se, pro Mæcenate, pro Augusto, populoque Romano. Unde satis liquet

Horatium nihil minus, quam Epicureum fuisse. Neque obest iis quæ diximus, quod Epist. 4, L. 1 se vocat *Epicuri de grege porcum:* nihil enim aliud, quam cum suo Tibullo ridere voluit, ac significare se pinguem esse & bene nitidum, quales erant Epicureæ doctrinæ sectatores.

Verum ut coronidem imponamus huic nostræ opellæ, fuit Horatius brevis & obesus corpore, ingens & subtilis ingenio; miles imbellis, vates animosus; dictus *Olor Venusinus*, a patria & cantus suavitate: utinam & Oloris munditiem referret in omnibus, nec se impurissimo cœno aliquando fœdissime inquinaret! Latinorum primus & unus forsitan carmina fidibus modulatus est, magno spiritu, dulci sono, felici audacia: idem vitia insectatus Satyris, virtutes Epistolis commendavit: in illis acrior, in his amœnior: in utrisque tersus, elegans, sermone purus, sed numeris durus interdum, & ordine verborum inverso subobscurus: dignus qui Mæcenatibus & Augustis placuerit, qui viris aulicis litterarum studiosis nunc etiam placeat.

Ad extremum, Vates noster obiit V Calendas Decembr. anno ætatis 57, diebus minus undecim, uno fere mense ante Mæcenatis obitum.

TESTIMONIA

DE SCRIPTIS

HORATII.

M. FABIUS QUINTILIANUS,

De Lyricis Horatii.

At Lyricorum idem Horatius fere solus legi dignus. Nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis & gratiæ, variis figuris & verbis felicissime audax.

De iisdem Petronius.

Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ, sed intexto vestibus colore niteant. Homerus testis, & lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas.

De Satyris, Quintilianus.

Satyra quidem tota nostra est; in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius: qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poetis

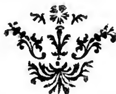
præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Multo est tersior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus.

De iisdem auctor libri, *De causis corruptæ eloquentiæ.*

Sed vobis utique versantur ante oculos, qui Lucilium pro Horatio, & Lucretium pro Virgilio legunt.

Idem, de HORATIO.

Exigitur enim jam ab oratore etiam poeticus decor; non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, sed ex Horatii, & Virgilii, & Lucani sacrario prolatus.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER I.

AD MÆCENATEM.
ODE I.

Alios alia delectant; Horatius vero poetæ nomen, præsertim lyrici, adfectat.

MÆcenas atavis edite regibus,
O & præsidium, & dulce decus (1) meum:
Sunt quos curriculo (2) pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos (3).
Hunc, si mobilium (*a*) turba Quiritium

(*a*) nobilium *codex Bembi & Oxonienses.*

Certat tergeminis tollere honoribus (4):
Illum, si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Numquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium, & oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, & lituo tubæ
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas (5).
Me doctarum hederæ præmia frontium
Dîs miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet; nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton (6).

Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

AD AUGUSTUM CÆSAREM.

ODE II.

In vindictam Julii Cæsaris occisi multæ tempestates Pop. Romano immittuntur. Unica imperii spes in Augusti incolumitate constituitur.

JAm satis terris nivis, atque diræ
Grandinis misit pater, & rubente
Dextera sacras jaculatus arces,
Terruit urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Sæculum Pyrrhæ, nova monstra questæ;
Omne quum Proteus pecus egit altos
Visere montes:
Piscium & summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis:
Et superjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ:
Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta regis,
Templaque Vestæ:

Iliæ dum se nimium querenti
Jactat ultorem, vagus & sinistra
Labitur ripa (Jove non probante)
Uxorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes (*a*) humeros amictus
Augur Apollo.
Sive tu mavis Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat, & Cupido:
Sive neglectum genus, & nepotes
Respicis auctor,
Heu, nimis longo satiate ludo:
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Sive mutata juvenem figura

Ales

(*a*) candenti *in duobus Lambini*.

Ales in terris imitaris, almæ
Filius Majæ, patiens vocari
Cæsaris ultor:
Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus intersis populo Quirini;
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat. Hìc magnos potius triumphos,
Hìc ames dici pater, atque princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

ODE III.

Navi Virgilium Athenas vehenti incolumitatem precatur: deinde in hominum temeritatem audaciamque vehementer insurgit.

SIc (7) te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis (*a*) aliis, præter Iapyga,
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium: finibus Atticis

(*a*) obstructis *Mureti editio.*

Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere, seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum (*a*), &
Infames scopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras: si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas:
Audax Iapeti genus (8)
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum, macies, & nova febrium
Terris incubuit cohors,

(*a*) turbidum *Bemb.*

Semotique prius tarda necessitas
Leti, corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum (*a*) est.
Cœlum ipsum petimus stultitia: neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

AD L. SEXTIUM (*b*) CONSULAREM.

ODE IV.

Amœnitate veris descripta, & communi moriendi consuetudine proposita, tanquam Epicureus ad vitam voluptuosam Sextium hortatur.

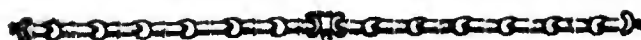
Solvitur acris hiems grata vice Veris, & Favonî:
Trahuntque siccas machinæ (9) carinas:
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni:
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna:
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes

(*a*) ardui *Bemb.*
(*b*) *potius legendum* Sestium.

Alterno terram quatiunt pede: dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc & in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit hædo (*a*).
Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox, fabulæque manes (*b*),
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

(*a*) agnam-hædum *codex Bembi*.
(*b*) inanes *in MSS. Bembi*.

AD PYRRHAM.

ODE V.

Horatius ex Pyrrhæ illecebris tamquam e naufragio enataverat, cujus amore irretitos adfirmat esse miseros.

QUis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
 Grato, Pyrrha, sub antro?
 Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? Heu, quoties fidem,
Mutatosque Deos flebit, & aspera
 Nigris æquora ventis
 Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui semper vacuam, semper amabilem
 Sperat, nescius auræ
 Fallacis! Miseri, quibus
Intentata nites. Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida (*a*)
 Suspendisse potenti
 Vestimenta maris Deo.

(*a*) humida *vulgo*.

AD AGRIPPAM.

ODE VI.

Varius tragœdiographus bella ab Agrippa gesta decantabit: Horatius vero conviviis tantum & moribus describendis aptus & idoneus.

SCriberis Vario fortis, & hostium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quam rem cumque ferox navibus, aut equis
   Miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis (*a*) per mare Ulyssei,
   Nec sævam Pelopis domum
Conamur tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque lyræ Musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris, & tuas
   Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina (10)
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
   Tydiden superis parem?

(*a*) duplices *Lambin. Cruq. & alii.*

Nos convivia, nos prælia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves.

AD MUNATIUM PLANCUM CONSULAREM.

ODE VII.

Alii alias laudant civitates & regiones: Horatius vero reliquis anteponit Tibur, ubi natus est Plancus, quem ad diluendas vino curas cohortatur.

LAudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt, quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Undique decerptam fronti (*a*) præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem,
Aptum dicit equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,

(*a*) decerptæ frondi *Lambinus cum turba asseclarum.*

Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis (11),
Et præceps Anio, & Tiburni (*a*) lucus, & uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus; neque parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero: seu te fulgentia signis
Castra tenent; seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina, patremque
Quum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes adfatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o socii comitesque.
Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro:
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam (12) tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas;
Cras ingens iterabimus æquor.

(*a*) Tiburti *alii*.

AD LYDIAM.

ODE VIII.

Juvenem Sybarin, Lydiæ amore perditum, & voluptatibus colliquefactum notat.

LYdia dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
Cur timet flavum (13) Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida gestat armis
Brachia, sæpe disco (14),
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Trojæ
Funera, ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias proriperet catervas?

AD THALIARCHUM

ODE IX.

Quo magis sævit hiems, eo magis voluptati indulgendum.

VIdes, ut alta stet nive candidum
Soracte: nec jam sustineant onus
Silvæ laborantes: geluque
Flumina constiterint acuto?
Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche (15), merum diota (16).
Permitte divis cetera: qui simul
Stravere ventos æquore fervido
Deprœliantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere: &
Quem fors dierum cumque dabit, lucro
Adpone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc & campus, & areæ,

Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo,
Pignusque direptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

AD MERCURIUM.

ODE X.

Quem laudat a facundia, a parentibus, a palæstræ & lyræ inventione, a maxima in furando calliditate, atque ab iis, quibus fungitur, muneribus.

MErcuri facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decoræ
More palæstræ:
Te canam magni Jovis, & Deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem:
Callidum quidquid placuit jocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci

Voce dum terret, viduus pharetra,
Risit (17) Apollo.
Quin & Atridas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes, & iniqua Trojæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque (18) levem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus, & imis.

AD LEUCONOEN.

ODE XI.

Hortatur Leuconoen, omissa futurorum cura, voluptati indulgere, argumento a vitæ brevitate & celeritate ducto.

TU ne quæsieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoe: nec Babylonios
Tentaris numeros (19), ut melius quidquid erit pati,
(Seu plures hiemes, seu tribuit Jupiter ultimam,
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum) sapias, vina liques, & spatio brevi
Spem longam reseces: dum loquimur, fugerit invida
Ætas: carpe diem, quam minimum credula postero.

AD AUGUSTUM.

ODE XII.

Collaudatis Dîs, heroibus, virisque aliquot claris, tandem ad divinas Augusti laudes descendit.

QUem virum, aut heroa, lyra, vel acri
Tibia sumis (*a*) celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem (20) temere insecutæ
Orphea silvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis (*b*)
Laudibus? qui res hominum, ac Deorum,
Qui mare, & terras, variisque mundum
Temperat horis?

(*a*) sumes *codd. Lamb. & Oxon.*
(*b*) parentum *codd. Oxon.* parentem *Muretus.*

Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile aut secundum:
Proximos (21) illi tamen occupavit
Pallas honores.
Prœliis audax neque te silebo
Liber: & sævis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam & Alciden, puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor:
Concidunt venti, fugiuntque nubes:
Et minax (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem, an superbos
Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paulum, superante Pœno,
Gratus insigni referam Camœna,
Fabriciumque.
Hunc, & incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, & Camillum
Sæva paupertas, & avitus apto

Cum lare fundus.
Crescit occulto velut arbor ævo
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos orientis oris
Seras & Indos:
Te minor latum (*a*) reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum,
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis. (22)

(*a*) lætum *multi MSS. codd.*

AD LYDIAM

ODE XIII.

Moleste fert Telephum rivalem sibi a Lydia anteponi.

Quum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, & cerea Telephi
Laudas brachia, væ! meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manet: humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
Quinta (*a*) parte sui nectaris imbuit.

Fe-

(*a*) quanta *alii*.

Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

AD REMPUBLICAM BELLUM CIVILE REPARANTEM.

ODE XIV.

O Navis, referent in mare te novi
Fluctus? o! quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lintea,
Non Dî, quos iterum pressa voces malo;
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
Jactes & genus, & nomen inutile.

Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

NEREI VATICINIUM DE RUINA TROJÆ.

ODE XV.

PAstor quum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu (23) quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas, & ægida (24),

Currusque & rabiem parat.
Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides.
Nequicquam thalamo graves
Hastas, & calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
Ajacem: tamen, heu! serus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnæ, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger: Merionen quoque
Nosces: ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei.
Post certas hiemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

AD AMICAM.

ODE XVI.

Palinodiam canit. Nam veniam petit a puella, quam jambis læserat: culpamque transfert in iram, cujus vim indomitam describit.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumque voles modum
Pones iambis: sive flamma,
Sive mari (25) libet Adriano.
Non Dindymene (26), non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque; non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ, quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi
Stravere, & altis urbibus ultimæ

Stetere caussæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum (27) exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, & in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

AD TYNDARIDEM.

ODE XVII.

Invitat eam in Lucretilem, multa ostendens commoda, quæ ex eo percipiet.

VElox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, & igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes, & thyma devia
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,

Nec Martiales hæduleæ (*a*) lupos:
Utcumque dulci Tyndari fistula
  Valles, & Usticæ cubantis
  Lævia personuere saxa.
Dî me tuentur: Dîs pietas mea,
Et Musa cordi est. Hinc tibi copia
  Manabit ad plenum benigno
  Ruris honorum opulenta cornu.
Hìc in reducta valle caniculæ
Vitabis æstus, & fide Teia
  Dices laborantes in uno
  Penelopen, vitreamque Circen.
Hìc innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra: nec Semeleius
  Cum Marte confundet Thyoneus
  Prœlia: nec metues protervum
Suspecta Cyrum (28), ne male dispari
Incontinentes injiciat manus,
  Et scindat hærentem coronam
  Crinibus, immeritamque vestem.

(*a*) hædilia *plerique Lambin. & Cruq.*

AD QUINTILIUM VARUM.

ODE XVIII.

Vinum moderate sumtum exhilarat animum, at haustum immoderate furorem concitat.

NUllam, Vare (29), sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post vina gravem militiam aut pauperiem (*a*) crepat? (30)
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Euius;
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam: sæva tene cum Berecynthio
Cornu tympana, quæ subsequitur cæcus amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

(*a*) increpat *multi*.

AD GLYCERAM.

ODE XIX.

Se illius amore uri.

MAter sæva Cupidinum,
  Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et lasciva licentia
  Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
  Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
  Et vultus nimium lubricus adspici.
In me tota ruens Venus
  Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
  Parthum dicere, nec quæ nihil adtinent.
Hic vivum mihi cespitem, hìc
  Verbenas, pueri, ponite, thuraque,
Bimi cum patera meri:
  Mactata veniet lenior hostia (31).

AD MÆCENATEM.

ODE XX.

Invitat Mæcenatem ad convivium minime sumtuosum.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Quum tibi plausus,
Care Mæcenas, eques; ut paterni
Fluminis ripæ, simul & jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prœlo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

ODE XXI.

Hortatur virgines & pueros ad canendas eorum laudes.

DIanam teneræ dicite virgines,
Intonsum pueri dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis, & nemorum coma,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra,
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo & principe Cæsare, in
Persas (32) atque Britannos
Vestra motus aget prece.

AD ARISTIUM.

ODE XXII.

Vitæ integritas ubique tuta est; idque suo exemplo probat.

INteger vitæ (33), scelerisque purus
Non eget Mauri (*a*) jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & ultra
Terminum curis vagor expeditus (*b*),
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit esculetis,
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis

(*a*) Mauris *Bemb. Muret. Cruq.*
(*b*) expeditis *alii.*

Arbor æstiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulæ malusque
Jupiter (34) urget:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

AD CHLOEN.

ODE XXIII.

Non est cur Cloe viros fugiat, quum sit jam ætate matura.

VItas hinnuleo me similis, Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum & siluæ metu.
Nam seu mobilibus Veris inhorruit
Adventus (*a*) foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde, & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera,

(*a*) vitis-ad ventum *Heinsius ex Mureto.*

Gætulusve leo, frangere persequor.
  Tandem desine matrem
    Tempestiva sequi viro.

AD VIRGILIUM.

ODE XXIV.

Deflet Quintilii mortem.

QUis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus (*a*), Melpomene, cui liquidam pater
  Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget? cui pudor, & justitiæ soror
Incorrupta fides, nudaque veritas,
  Quando ullum invenient parem?
Multis ille bonis flebilis occidit:
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
  Poscis Quintilium deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;

(*a*) lugubris cantus *alii*.

Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

AD LYDIAM.

ODE XXV.

Insultat ei, quod jam vetula, merito ab amatoribus spernatur.

PArcius junctas (*a*) quatiunt fenestras
Ictibus (*b*) crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quæ prius multum faciles (*c*) movebat
Cardines; audis minus, & minus jam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?
Invicem mœchos anus arrogantes

(*a*) vinctas *alii*.
(*b*) jactibus *cod. Bemb.*
(*c*) facilis *alii*.

Flebis in solo levis angiportu,
Threcio bacchante magis sub inter-
Lunia vento;
Quum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum,
Non sine questu;
Læta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto:
Aridas frondes hiemis sodali
Dedicet Euro (*a*).

AD MUSAM, DE ÆLIO LAMIA.

ODE XXVI.

Non decet Musarum cultores curis & mœroribus esse obnoxios. Poetam suum Lamiam Musæ Pimpleæ commendat.

MUsis amicus, tristitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis: quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ (35),

(*a*) Hebro *alii*.

Quid Tiridatem terreat (36), unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis. Nil sine te mei
Prosunt honores. Hunc fidibus novis (37),
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

AD SODALES CONVIVAS.

ODE XXVII.

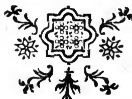
Ne inter potandum rixentur, & poculis ipsis pugnent barbarorum more.

NAtis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino & lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ

Frater

Frater Megillæ, quo beatus (38)
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quæ te cumque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoque semper
Amore peccas: quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. Ah miser,
Quanta laboras in (*a*) Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet (*b*) Chimæra (39).

(*a*) laborabas *commun.*
(*b*) Chimæræ *vulgo.*

NAUTA ET IMAGO ARCHYTÆ.

ODE XXVIII.

Inducitur Archytas Philosophus & Geometra nautæ cuidam respondens, quod omnibus sit moriendum, petensque a nauta, ne sinat corpus suum jacere in litore insepultum.

TE maris, & terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest
Aerias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro.
Occidit & Pelopis genitor, conviva Deorum,
Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admissus, habentque
Tartara Panthoiden, iterum orco
Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos, atque cutem morti concesserat atræ;
Judice te, non sordidus auctor
Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.

Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidum (*a*) mare nautis.
Mista senum ac juvenum densantur funera: nullum
Sæva caput Proserpina fugit (40).
Me quoque devexi rapidus comes Orionis,
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus, & capiti inhumato
Particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur silvæ, te sospite: multaque merces,
Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors &
Debita jura vicesque superbæ
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas (non est mora longa) licebit
Injecto ter pulvere curras.

(*a*) avidis *Muretus*.

AD ICCIUM.

ODE XXIX.

Mirum est & monstri simile, Iccium Philosophum, studio intermisso, ad militiam transisse divitiarum cupiditate.

ICci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; & acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum
Sponso necato barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, & Tiberim reverti;
Quum tu coemtos undique nobiles
Libros Panætî, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis (*a*)?

(*a*) temnis *apud Acronem*.

AD VENEREM.

ODE XXX.

Rogat Venerem, ut in ædem Glyceræ, sibi dedicatam, veniat.

O Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, & solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

AD APOLLINEM.

ODE XXXI.

Non divitias petit ab Apolline, sed ut sit mens sana in corpore sano.

QUid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ segetes feracis (*a*):
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta: non aurum, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives & aureis
Mercator exsiccet culullis (41)
Vina Syra reparata merce,
Dîs carus ipsis: quippe ter & quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Impune. Me pascunt olivæ,
Me cichorea, levesque malvæ.

(*a*) opimæ-feraces *codd. Oxon. Lamb.*

Frui paratis & valido mihi,
Latoe, dones, ac (precor) integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

AD LYRAM.

ODE XXXII.

Adloquitur lyram, eamque poscit, ut sibi adsit, & secum canere non desinat.

Poscimur (42). Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod & hunc in annum
Vivat, & plures: age, dic Latinum (43)
Barbite carmen,
Lesbio primum modulate civi:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Litore navim,
Liberum, & Musas, Veneremque, & illi
Semper hærentem puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis, nigroque
Crine decorum.

O decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

AD ALBIUM TIBULLUM.

ODE XXXIII.

Ne plus æquo doleat, sibi rivalem a Glycera indigne anteponi.

ALbi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ; neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor; Cyrus in asperam
Declinat Pholoen: sed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas, atque animos sub juga (44) ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipsum me melior quum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale

Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros sinus.

AD SE IPSUM.

ODE XXXIV.

Pœnitet se, quod Epicureos sequutus, parum studiose Deos coluerit.

PArcus Deorum cultor & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum (45),
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & invisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare, & insignem adtenuat Deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit; hic posuisse gaudet (46).

AD FORTUNAM.

ODE XXXV.

Obsecrat eam, ut Cæsarem conservet in Britannos iturum.

O Diva, gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoris,
Quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Urbesque, gentesque, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni:
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam (47): neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabales, & cuneos manu
Gestans ahena; nec severus

Uncus abest, liquidúmque plumbum.
Te spes, & albo rara fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Utcumque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen, Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum & sceleris pudet,
Fratrumque: quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum (*a*) juventus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? o utinam nova
Incude diffingas retusum (*b*) in
Massagetas Arabasque ferrum.

(*a*) manum *Cruq. cum Acrone*. manus *alii*.
(*b*) recusum *Cruquii codd.*

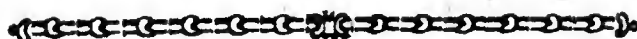

AD POMPONIUM NUMIDAM.

O D E XXXVI.

Ob ejus ex Hispania reditum gaudio exsultat.

ET ture, & fidibus juvat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ Deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima,
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiæ; memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota (48):
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium (49.) sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Bassum (50) Threicia vincat amystide:
Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis ederis ambitiosior.

AD SODALES.

ODE XXXVII.

Illos hortatur ad indulgendum genio ob victoriam Actiacam.

NUnc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum (51)
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria: sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis.

Æmoniæ) daret ut catenis
Fatale monstrum (52): quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem (53), nec latentes
Classe cita reparavit oras.
Ausa & jacentem visere regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis (54) scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

AD MINISTRUM.

ODE XXXVIII.

Vult famulum suum nihil aliud adhibere ad externum convivii adparatum, quam myrtum.

PErsicos odi puer adparatus (55):
Displicent nexæ philyra (56) coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus, curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER II.

AD C. ASINIUM POLLIONEM.
ODE I.

Pollionem monet, ut tragœdiarum scripturam tantisper intermittat, dum respublica sit composita. Deinde commendat illius scripta.

MOtum ex Metello consule (1) civicum,
Bellique caussas, & vitia, & modos,
Ludumque fortunæ, gravesque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Pau-

Paulum severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti Pollio curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: jam litui strepunt:
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, & Deorum quisquis amicior
Afris, inulta cesserat impotens
Tellure: victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prœlia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?

Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne relictis, Musa procax, jocis,
Ceæ retractes munera næniæ (2):
Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leviore plectro.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

ODE II.

Proculejum laudat ob liberalitatem in fratres. Contemtus pecuniæ regem efficit & beatum.

NUllus argento color est avaris
Abdito (*a*) terris, inimice lamnæ (3)
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius (4) ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis

(*a*) abdito *vett. codd.*

Gadibus jungas, & uterque Pœnus (5)
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi caussa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus (6); populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

AD DELIUM.

ODE III.

Moderate ferenda utraque est fortuna, quum omnibus impendeat æqua moriendi conditio.

ÆQuam memento rebus in arduis
Servare mentem; non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Deli,

Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Quo pinus ingens, albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina, & unguenta, & nimium breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ:
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemtis saltibus, & domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes; & exstructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, & infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna, serius, ocius
Sors exitura, & nos in æternum
Exsilium impositura cymbæ.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

ODE IV.

Non est cur Xanthias erubescat, quod Phyllida ancillam amet, quum multis magnis viris idem usu venerit.

NE sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem:
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta (7):
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, & ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes;
Regium certe genus, & Penates
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de scelesta (8)

Plebe delectam (*a*); neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

IN LALAGEN.

ODE V.

Pulcherrima Lalage est virgo viro immatura: ergo ab ejus cupiditate est mens revocanda.

NOndum subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis: tolle cupidinem

(*a*) dilectam *alii*.

Immitis uvæ: jam tibi lividos
   Distinguet autumnus racemos
      Purpureo varius colore.
Jam te sequetur, (currit enim ferox
Ætas; & illi, quos tibi demserit,
   Adponet annos) jam proterva
      Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
   Ut pura nocturno renidet
      Luna mari, Cnidiusque Gyges;
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
   Discrimen obscurum, solutis
      Crinibus, ambiguoque vultu.

AD SEPTIMIUM.

ODE VI.

Optat habere suæ senectutis sedem Tibur, & Tarentum, quorum laudat amœnitatem.

SEptimi, Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, &

Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda:
Tibur Argeo positum colono,
Sit meæ sedes utinam senectæ:
Sit modus lasso maris, & viarum,
Militiæque.
Unde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum, tepidasque præbet
Jupiter brumas, & amicus Aulon
Fertili (*a*) Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacryma favillam
Vatis amici.

(*a*) fertilis *tres codd. Cruq.*

AD POMPEJUM VARUM.

ODE VII.

Ei reditum gratulatur in patriam.

O Sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro (9) Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Quum fracta virtus, & minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aere:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem;
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.

Oblivioso levia Massico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis: quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

IN JULIAM BARINEN.

ODE VIII.

Non est cur ei juranti credatur, quum ex perjuriis pulchrior exoriatur.

ULla si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui;
Crederem: sed tu simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis

Signa cum cœlo, gelidaque divos
Morte carentes.
Ridet hoc (inquam) Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi crescit omnis:
Servitus crescit nova: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt juvencis (10),
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

AD VALGIUM.

ODE IX.

Ut tandem aliquando mortem pueri sui Mystis deflere desinat.

NON semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,

Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum: nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.
At non ter ævo (11) functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; & potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris; & rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

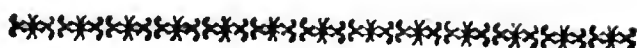
AD LICINIUM.

ODE X.

Mediocritas in utraque fortuna est ferenda.

REctius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus; & celsæ graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulgura montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus (12): informes hiemes reducit
Jupiter; idem
Summovet. Non, si male nunc, & olim
Sic erit: quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
Fortis adpare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

AD Q. HIRPINUM.

ODE XI.

Omissis curis vivendum est hilariter.

QUid bellicosus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Adria
Divisus objecto, remittas
Quærere: nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca (13): fugit retro
Levis juventas, & decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honos
Vernis; neque uno luna rubens nitet
Vultu: quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes sic temere, & rosa (14)
Canos odorati capillos,

Dum licet, Assyriaque nardo,
Potamus uncti? dissipat Euius
Curas edaces: quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, incomtam (*a*) Lacænæ
More comam religata nodo.

AD MÆCENATEM.

ODE XII.

Res graves & tragicæ carmini lyrico non conveniunt. Horatius præter Lycymniæ formam & res amatorias nihil canet.

NOlis longa feræ bella Numantiæ,
Nec durum (*b*) Hannibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis;
Nec sævos Lapithas, & nimium mero
Hylæum; domitosque Herculea manu

(*a*) incomtum *codd. meliores*.
(*b*) durum *Membranæ vett.* dirum *alii*.

Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Musa Lycymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Lycymniæ,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili sævitia negat
Quæ poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet.

IN

IN ARBOREM, CUJUS CASU REPENTINO PÆNE OPPRESSUS FUERAT.

ODE XIII.

ILle & nefasto (15) te posuit die,
Quicumque primum, & sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colchica,
Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste (16) lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas: navita Bosporum
Pœnus perhorrescit; neque ultra
Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas & celerem fugam
Parthi; catenas Parthus & Italum

Robur (17): sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedesque discretas (*a*) piorum, &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus (18);
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro (19) dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur umbræ dicere: sed magis
Pugnas & exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps (20)
Aures, & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
Quin & Prometheus, & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones (21),
Aut timidos agitare lyncas.

(*a*) descriptas *Lambin. ex septem MSS.*

AD POSTUMUM.

ODE XIV.

Vita brevis, & mori necesse est.

EHeu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni: nec pietas moram
  Rugis & instanti senectæ
  Adferet, indomitæque morti.
Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
  Plutona tauris; qui ter amplum
  Geryonem Tityonque tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicunque terræ munere vescimur,
  Enaviganda, sive reges,
  Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriæ:
  Frustra per autumnos nocentem
  Corporibus metuemus Austrum.
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
  Infame, damnatusque longi
  Sisyphus Æolides laboris.

Linquenda tellus, & domus, & placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos (22),
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumet hæres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus, & mero
Tinget pavimentum superbum (a)
Pontificum potiore cœnis.

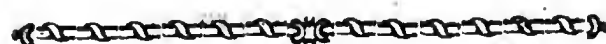
IN SUI SÆCULI LUXUM.

ODE XV.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cœlebs (23)
Evincet ulmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori.
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus: non ita Romuli

(a) superbum *Lambin.* superbo *vulgo.*

Præscriptum, & intonsi (24) Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton (25):
Nec fortuitum (26) spernere cespitem (27)
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare saxo (28).

AD GROSPHUM.

ODE XVI.

Omnes expetunt animi tranquillitatem, quæ neque divitiis, neque honoribus potest adquiri, sed cupiditates tantum coercendo.

OTium Divos rogat in patenti
Prensus (*a*) Ægæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furiosa Thrace,

(*a*) pressus *unus Cruq.*

Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta (29) volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum (30);
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, & agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, & amara lento (*a*)
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum (31) cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:

(*a*) læto *Muretus*.

Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora (32).
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura, &
Spiritum Grajæ tenuem Camœnæ
Parca (33) non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

※※※※※※※※※※※※※※※※※※

AD MÆCENATEM ÆGROTUM.

ODE XVII.

Eo mortuo negat se velle vivere.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer? ille dies utramque
Ducet ruinam. Non ego perfidum

Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat, centimanus Gyges (*a*),
Divellet unquam: sic potenti
Justitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ:
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum: te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque (*b*) fati
Tardavit alas; quum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

(*a*) Gyas *Muret. Lambin.*
(*b*) volucresque *codd. Lambin.*

IN AVARUM.

ODE XVIII.

Re tenui se contentum dicit, ubi alii cupiditatibus suis & divitiis student, quasi perpetuo victuri.

NOn ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima recisas
Africa: neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ (*a*).
At fides, & ingenî
Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit: nihil supra
Deos lacesso, nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire Lunæ:

(*a*) clientæ *unus Vaticanus*. clientes *in ceteris MSS.*

Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus; & sepulcri
Immemor, struis domos;
Marisque Baiis obstrepentis urges
Summovere litora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quod usque proximos
Revellis agri terminos, & ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In sinus ferens Deos
Et uxor, & vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine (*a*) destinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur
Regumque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit, auro captus: hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

(*a*) sede *alii*.

IN BACCHUM.

ODE XIX.

Bacchi laudes, ejus numine plenus, canit Poeta.

BAcchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentes (34), & aures
Capripedum (35) Satyrorum acutas.
Euoe! recenti mens trepidat metu (36),
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur: euoe! parce, Liber,
Parce, gravi metuende thyrso.
Fas pervicaces est mihi Thyadas,
Vinique fontem (37), lactis & uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella:
Fas & beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non levi (*a*) ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum (38):
Tu separatis uvidus in jugis

(*a*) non leni *plures*.

Nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crines (39).
Tu, quum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia,
Rhœtum retorsisti leonis
Unguibus (40), horribilique mala:
Quanquam choreis aptior & jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam; & recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

AD MÆCENATEM.

ODE XX.

Horatius in cygnum versus, per universum pervolabit orbem, unde sibi promittit suæ poeseos immortalitatem.

NON usitata, nec tenui ferar
Penna, biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor

Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperæ
Pelles; & album mutor in alitem
Superne (*a*) (41); nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo ocior Icaro
Visam gementis litora Bospori,
Syrtesque Getulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, &, qui dissimulat metum
Marsæ (42) cohortis, Dacus, & ultimi
Noscent Geloni: me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes, & querimoniæ:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

(*a*) superne *MSS. omnes*. superna *vulgo*.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER III.

VIRGINIBUS PUERISQUE ROMANIS.

ODE I.

Vita beata non opibus, aut honoribus, sed animi tranquillitate efficitur.

ODI profanum vulgus, & arceo.
Favete linguis: carmina non prius
  Audita Musarum sacerdos
  Virginibus puerisque canto (1).
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,
  Clari giganteo triumpho,

Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: æqua lege necessitas
Sortitur insignes & imos;
Omne capax movet urna (z) nomen.
Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent. Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Jactis in altum molibus: huc frequens

Cæmenta demittit (*a*) redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus: sed timor & minæ
Scandunt eodem quo dominus: neque
Decedit ærata triremi, &
Post equitem sedet atra cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum (3);
Cur invidendis postibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

AD AMICOS.

ODE II.

Pueri a teneris annis paupertati, militiæ, & vitæ laboriosæ sunt adsuefaciendi.

ANgustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer

Con-

(*a*) dimittit *Bemb. Cruq.*

Condiscat, & Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta;
Vitamque sub divo & trepidis agat
In rebus: illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo,
Suspiret: Eheu, ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem persequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via;
Cœtusque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli tuta silentio
Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub iisdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaselum: sæpe Diespiter

Neglectus incesto (4) addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

AD AUGUSTUM.

ODE III.

Ne Trojam excitet, & sedem eligat imperii.

JUstum, & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis (5) Acheronta fugit,

Gratum eloquuta consiliantibus
Junone divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos (6)
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ
Cum populo & duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes; nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit: protinus & graves
Iras, & invisum nepotem (7),
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo: illum ego lucidas
Inire sedes, ducere (*a*) nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum (8) longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus; qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, & catulos feræ

(*a*) discere, *duo Torrent.*

Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras, qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum irrepertum, & sic melius situm
Quum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque mundo (*a*) terminus obstitit,
Hunc tangat armis; visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico; ne nimium pii (9),
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis, & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Auctore (*b*) Phœbo, ter pereat meis

(*a*) mundo *plures MSS.* mundi *quidam Lamb.*
(*b*) ductore *unus MS. Cruq.*

Excisus Argivis; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt (a) lyræ.
Quo Musa tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum, &
Magna modis tenuare parvis.

AD CALLIOPEN.

ODE IV.

Poeta se a multis periculis Musarum ope ereptum fuisse dicit.

DEscende cœlo, & dic age tibia
Regina (10) longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire, & videor pios
Errare per lucos (11), amœnæ
Quos & aquæ subeunt, & auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,

(a) convenient, conveniet, conveniat *alii*.

Ludo fatigatumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, & arvum
Pingue tenent humilis Ferenti;
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem & ursis; ut premerer sacra
Lauroque, collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos: seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Bajæ (12).
Vestris amicum fontibus & choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, & arentes (*a*) arenas
Litoris Assyrii viator.
Visam Britannos hospitibus feros (13),
Et lætum equino sanguine Concanum (14):
Visam pharetratos Gelonos (15),

(*a*) urentes *Acron*.

Et Scythicum inviolatus amnem (16).
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit (*a*) oppidis,
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. Scimus ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes (17), regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhœus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus; hinc matrona Juno, &
Nunquam humeris positurus arcum,

(*a*) reddidit *duo Lambin. & Cruq.*

Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque silvam
Delius & Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus: îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus & integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta monstris terra dolet suis;
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

IN LAUDEM AUGUSTI.

ODE V.

Augustum laudat, quod armorum suorum metu Britannos, maxime vero Parthos, subegisset. Reguli sapientia.

CŒlo tonantem credidimus Jovem
Regnare : præsens divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium
(Prô Curia, inversique mores!)
Consenuit socerorum in armis
Sub rege Medo, Marsus & Appulus,
Anciliorum (18), & nominis, & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove, & urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti (*a*)
Perniciem veniens in ævum,

(*a*) trahentis *alii*.

Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Adfixa delubris, & arma
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, & arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum; neque amissos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, quum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata (19) densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.
Hic, unde vitam sumeret inscius (*a*),
Pacem duello miscuit: o pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis osculum,

(*a*) aptius *in MSS. Contii.*

Parvosque natos, ut capitis minor (20),
Ab se removisse, & virilem
Torvus humi posuisse vultum;
Donec labantes consilio patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem;
Quam si clientum longa negotia,
Dijudicata lite, relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

AD ROMANOS.

ODE VI.

De moribus sui sæculi corruptis.

DElicta majorum immeritus (21) lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes Deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.

Dîs te minorem (22) quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis (23) Monæses, & Pacori (24) manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, & adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus (25) & Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sæcula nuptias
Primum inquinavere, & genus, & domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, & fingitur artubus
Jam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit,
Cui donet impermissa raptim (26)
Gaudia, luminibus remotis:
Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,

Dedecorum pretiosus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico,
Pyrrhumque, & ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque dirum (27):
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, & severæ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes; sol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

AD ASTERIEN.

ODE VII.

Consolatur eam de viri sui absentia mœstam.

QUid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna (28) merce beatum
Constanti juvenem fide
Gygen? (29) Ille Notis actus ad Oricum (30),
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuntius hospitæ,
Suspirare Chloen, & miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida (31) credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea (32) tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias monet,

Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer: at, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus justo placeat, cave:
Quamvis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio;
Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

AD MÆCENATEM.

ODE VIII.

Quum uxorem non habeat, nihilominus Kalendas Martias cur celebret, Mæcenas mirari non debet.

MArtiis cœlebs quid agam Kalendis (33),
Quid velint flores, & acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulces epulas, & album

Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere (34) institutæ
Consule Tullo (35).
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum; & vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor & ira.
Mitte civiles super urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce (*a*) privatus nimium cavere; &
Dona præsentis rape lætus horæ, ac
Linque severa.

(*a*) parte *Ascensius & Heins.*

AD

AD LYDIAM.

ODE IX.

Dialogus est de præteritis amoribus eisdemque renovandis.

HORATIUS.

DOnec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non alia (*a*) magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen,
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

HORATIUS.

Me nunc Thressa Chloe regit,
Dulces docta modos, & citharæ sciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.

(*a*) aliam *quidd. MSS. Lamb. Cruq.*

LYDIA.

Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornithi;
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.

HORATIUS.

Quid si prisca redit Venus,
Diductosque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?

LYDIA.

Quanquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

IN LYCEN.

ODE X.

Lycen monet, ut posita duritie sibi supplici parcat.

EXtremum Tanain si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro, me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.

Audis quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
   Ventis? & positas ut glaciet nives
      Puro numine Jupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente retro funis eat rota.
   Non te Penelopen difficilem procis
      Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
   Nec vir Pieria pellice saucius
      Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior esculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
   Non hoc semper erit liminis aut aquæ
      Cœlestis patiens latus.

AD MERCURIUM.

ODE XI.

Mercurium rogat, ut cantus sibi dictet, quibus animum Lydes flectat in ejus amorem, proposita Danaidum fabula.

MErcuri, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque testudo resonare septem
Callida nervis,
(Nec loquax olim neque grata, nunc &
Divitum mensis & amica templis)
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Adplicet aures:
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, & rivos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque

Spiritus teter, saniesque (36) manet
Ore trilingui:
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco.
Impiæ, (nam quid potuere majus?)
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, & in omne virgo
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: socerum & scelestas
Falle sorores:
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,

Quod viro clemens misero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt & auræ,
Dum favet nox & Venus: i secundo
Omine; & nostri memorem sepulcro
Scalpe (*a*) querelam.

AD NEOBULEN.

ODE XII.

Neobule, Hebri adolescentis amore capta, vitam agit inertem & desidiosam.

MIserarum est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere; aut ex-
animari, metuentes patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum (37) Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri.
Eques ipso melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque segni pede victus,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,

(*a*) sculpe *vulgo*.

Catus idem per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

AD FONTEM BANDUSIÆ.

ODE XIII.

Sacrificium fonti promittit, ejusque amœnitatem summopere commendat.

O Fons Bandusiæ (38), splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo;
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem & prœlia destinat
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem

Saxis, unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

AD POPULUM ROMANUM.

ODE XIV.

Hæc Ode laudes continet Augusti ex Hispania, devictis Cantabris, revertentis.

HErculis ritu modo dictus, o plebs (39),
Morte venalem petiisse laurum
Cæsar, Hispana repetit penates
Victor ab ora.
Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata (40) divis (*a*);
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta (41)
Virginum matres, juvenumque nuper
Sospitum. Vos o pueri, & puellæ
Jam virum expertæ, male ominatis (*b*)
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,

(*a*) sacris *plerique Lambin.*
(*b*) male nominatis *alii.*

Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, & coronas,
Et cadum (42) Marsi memorem duelli (43);
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium & rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem calidus juventa,
Consule Planco (44).

IN CHLORIM.

ODE XV.

Ut, jam vetula, petulantiæ & libidini modum constituat.

UXor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige (*a*) modum tuæ,

(*a*) pone *Bemb. edit. Muret.*

Famosisque (45) laboribus:
   Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
   Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
   Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat juvenum domos,
   Pulso Thyas uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
   Lascivæ similem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
   Tonsæ Luceriam, non citharæ, decent,
Nec flos purpureus rosæ,
   Nec poti vetulam fæce (a) tenus cadi.

AD MÆCENATEM.

ODE XVI.

Exsecratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

INclusam Danaen turris ahenea,
Robustæque fores, & vigilum canum

(a) vetula fæce *Bemb. Cruq.*

Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Jupiter & Venus
Risissent: fore enim tutum iter & patens,
Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa excidio (*a*): diffidit urbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus: munera navium (46)
Sævos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames: jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit,
A Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto; & transfuga divitum
Partes linquere gestio,
Contemtæ (*b*) dominus splendidior rei,
Quam si quidquid arat non piger (*c*) Appulus

(*a*) exitio *Lamb. Cruq.* & *alii.*
(*b*) contentæ *duo Codd. Torrent.*
(*c*) non piger *Vatic.* impiger *omnes Codd. Cruquii* & *Pulmanni.*

Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops (47).
Puræ rivus aquæ, silvaque jugerum
Paucorum, & segetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit, sorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis;
Importuna tamen pauperies abest:
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis (48) regnum Alyattici
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa: bene est, cui Deus obtulit
Parca quod satis est manu.

AD ÆLIUM LAMIAM.

ODE XVII.

Ejus nobilitatem laudat; deinde admonet, ut diem crastinum hilariter exigat.

ÆLI, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos
Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Litoribus tenuisse Lirin,
Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis, & alga litus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet; aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. Dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis (49), & porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

AD FAUNUM.

ODE XVIII.

Deum silvestrem precatur, ut per suos transiens agros sibi suisque sit propitius.

FAune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines & aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ (50); vetus ara (51) multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,
Quum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus.
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

AD TELEPHUM.

ODE XIX.

Reprehendit eum jocose, quod, veteres historias describens, ea negligat, quæ ad jucunde vivendum pertinent.

QUantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, & quota
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunæ propere novæ,
Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ (52): tribus aut novem
Miscentur (*a*) cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,

(*a*) miscentor *Janus Rutgersius*.

Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat: cur Berecynthiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi: sparge rosas: audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis (*a*) Lyco.
Spissa te nitidum coma (53),
Puro te similem, Telephe, vespero,
Tempestiva petit Chloe:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

AD PYRRHUM.

ODE XX.

Ne formosum Nearchum a sua puella abstrahat.

NON vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Getulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prœlia raptor;

Quum

(*a*) habili *unus cod. Cruq.*

Quum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum.
Grande certamen, tibi præda cedat
Major, an illi.
Interim dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos;
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis;
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

AD AMPHORAM.

ODE XXI.

Jocose eam admonet, ut vinum vetustum in Corvini gratiam effundat.

O Nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia testa somnum:

Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die;
Descende, Corvino jubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negligit horridus:
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; & addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, &, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

IN DIANAM.

ODE XXII.

Ei pinum villæ suæ imminentem consecrat.

MOntium custos nemorumque, virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

AD PHIDYLEN.

ODE XXIII.

Dii puris manibus & conscientia vitæ bene actæ sunt colendi.

CŒlo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle,
Si ture placaris & horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam, quæ nivali pascitur Algido
Devota, quercus inter & ilices,
Aut crescit Albanis in herbis (54)
Victima, Pontificum secures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia

Mollibit aversos (*a*) Penates,
  Farre pio, & saliente mica.

IN AVAROS.

ODE XXIV.

Sæculi sui vitia insectatur, & eorum remedium proponit.

INtactis opulentior
  Thesauris Arabum, & divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
  Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum (*b*);
Si figit adamantinos
  Summis verticibus dira necessitas
Clavos; non animum metu,
  Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ
  (Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vivunt, & rigidi Getæ,
  Immetata quibus jugera liberas
Fruges & Cererem ferunt,
  Nec cultura placet longior annua,

(*a*) adversos *duo Cruq.*
(*b*) Apulicum *alii.*

Defunctumque laboribus
 Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
 Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
 Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas;
 Et peccare nefas, aut pretium est mori.
O quisquis volet impias
 Cædes, & rabiem tollere civicam;
Si quæret Pater urbium
 Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrænare licentiam,
 Carus (a) postgenitis: quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
 Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
 Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
 Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durata que solo nives

(a) clarus *vulgo*.

Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ.
Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba faventium;
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus. Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa, & teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis. Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho (55),
Seu malis vetita legibus alea:
Quum perjura patris fides
Consortem socium fallat, & hospitem,
Indignoque pecuniam
Hæredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ: tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

AD BACCHUM.

ODE XXV.

Octaviani laudes, Baccho auspice, exsequi meditatur.

QUO me, Bacche, rapis tui
  Plenum? quæ in nemora, aut quos agor in specus
Velox mente nova? quibus
  Antris egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
  Stellis inserere, & concilio Jovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
  Indictum ore alio. Non secus in jugis
Exsomnis stupet Euias,
  Hebrum prospiciens, & nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
  Lustratam Rhodopen: ut mihi devio
Rupes (*a*) & vacuum nemus
  Mirari libet! O Naiadum potens,
Baccharumque valentium
  Proceras manibus vertere fraxinos,

(*a*) ripas *recentiores*.

Nil parvum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
O Lenæe, sequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

AD VENEREM.

ODE XXVI.

Senectute jam confectus, lyræ & rebus amatoriis vale dicit.

VIxi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hìc, hìc ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppositis foribus minaces.
O, quæ beatam diva tenes Cyprum, &
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel arrogantem.

AD GALATEAM.

ODE XXVII.

Eam a navigando dehortatur, præcipue exemplo Europæ.

IMpios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque vulpes;
Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos (56). Ego cui (*a*) timebo
Providus auspex,
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem (57) corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicumque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? ego, quid sit ater

(*a*) quid *plures Codd. MSS.* cur *unus Cod.*

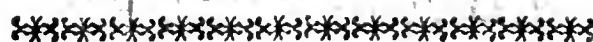
Adriæ novi sinus; & quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Austri (a), &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, & scatentem
Belluis pontum, mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, &
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil astra præter
Vidit & undas.
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater o relictum
Filiæ nomen, pietasque! dixit
Victa furore.
Unde? quo veni? levis una mors est
Virginum (58) culpæ: vigilansne ploro,
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes

(a) hœdi *Muret.*

Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua tauri (*a*).
Impudens liqui patrios Penates,
Impudens Orcum moror. O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te sequuta
Lædere (*b*) collum.
Sive te rupes, & acuta leto
Saxa delectant: age, te procellæ
Crede veloci: nisi herile mavis
Carpere pensum
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso
Filius arcu.

(*a*) monstri *septem Cruq.*
(*b*) e-lidere *Lambin. Muret.*

Mox ubi lusit satis, Abstineto
(Dixit) irarum, calidæque rixæ,
Quum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis esse nescis?
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

AD LYDEN.

ODE XXVIII.

Hortatur illam, diem Neptuno sacrum in potu & cantu hilariter transigere.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Cæcubum,
Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, & virides Nereidum comas:

Tu curva recines lyra
Latonam, & celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphon
Junctis visit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque nænia.

AD MÆCENATEM.

ODE XXIX.

Invitat eum ad cœnam hilarem, publicis curis omissis.

TYrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est: eripe te moræ;
Ne semper udum Tibur & Æsulæ
Declive contempleris arvum, &
Telegoni juga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum & opes, strepitumque Romæ.

Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis & ostro,
Sollicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater
Ostendit ignem: jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quærit, & horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu civitatem quis deceat status,
Curas, & urbi sollicitus times,
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis una, non sine montium
Clamore, vicinæque silvæ,

Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, & mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

ODE

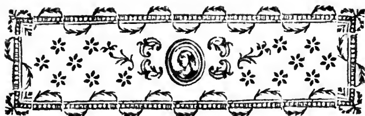
AD MELPOMENEN.

ODE XXX.

Famæ perennitatem sibi ab suis versibus pollicetur.

EXegi monumentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam (59). Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine Pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnator (*a*) populorum, ex humili potens (60)
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quæsitam meritis, & mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

(*a*) regnavit *multi*.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER IV.

AD VENEREM.

ODE I.

Ætate sua se jam rebus amatoriis & carminibus ludicris haud esse idoneum.

INtermissa Venus diu,
Rursus bella moves. Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. Desine dulcium
Mater sæva (1) Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi

Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domo
Pauli, purpureis (2) ales oloribus,
Comessabere Maximi,
Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque & nobilis & decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream, sub trabe citrea (*a*).
Illic plurima naribus
Duces tura; lyræque & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ (*b*),
Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die (3)
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido (4)
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.

(*a*) cypria *plures MSS.*
(*b*) lyraque & Berecynthia-tibia *antiquiss. codd. Cruq.*

Sed cur, heu! Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis te ego somniis
Jam captum teneo, jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles (5).

AD ANTONIUM JULUM.

ODE II.

Pindari desperat granditatem assequi.

Pindarum quisquis studet æmulari,
Jule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari (6),
Seu per audaces nova dithyrambos

Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis:
Seu Deos, regesque canit, Deorum
Sanguinem, per quos cecidere justa
Morte Centauri; cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilemve equumve
Dicit, & centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ juvenemve raptum
Plorat; & vires animumque moresque
Aureos educit (*a*) in astra, nigroque
Invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cygnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ (7)
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poeta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces (8)
Per sacrum clivum, merita decorus

(*a*) reducit *multi MSS.* deducit *vulgo.*

Fronde, Sicambros (9):
Quo nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, & urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars: & o sol
Pulcher, o laudande, canam, recepto
Cæsare felix.
Tuque (*a*) dum procedis, Io triumphe!
Non semel dicemus, Io triumphe!
Civitas omnis: dabimusque Divis
Tura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener solvet (10) vitulus relicta
Matre, qui largis juvenescit herbis
In mea vota;
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus.

(*a*) teque *alii*.

AD MELPOMENEN.

ODE III.

Se artis poeticæ beneficio immortalitatem consecuturum esse.

QUem tu, Melpomene, semel
  Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
  Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico (11)
  Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
  Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
  Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt (*a*),
Et spissæ nemorum comæ,
  Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
  Dignatur soboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
  Et jam dente minus mordeor invido.
O testudinis aureæ

(*a*) perfluunt *plures*.

Dulcem quæ strepitum, Pieri, temperas,
O mutis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum,
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen (12) lyræ:
Quod spiro, & placeo (si placeo) tuum est.

AD URBEM ROMAM.

ODE IV.

Drusi victoriam de Rhætis & Vindelicis celebrat.

QUalem ministrum fulminis alitem,
(Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo)
Olim juventas & patrius vigor
Nido laborum propulit (*a*) inscium;
Vernique, jam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti paventem; mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus;

(*a*) protulit *vulgo*.

Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea pascuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhœti bella sub Alpibus
Drusum gerentem, & Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi (13)
Dextras obarmet, quærere distuli:
(Nec scire fas est omnia) sed diu
Lateque victrices catervæ
Consiliis juvenis revictæ
Sensere quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset; quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Dedecorant (a) bene nata culpæ.

(a) indecorant *Acron & Porphyrio*.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen (14), & Asdrubal
Devictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris (15),
Qui primus alma risit adorea;
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; & impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal,
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis æquoribus, sacra,
Natosque, maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbes,
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem:
Monstrumve summisere Colchi

Majus, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prœlia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis Asdrubale interempto.
Nil Claudiæ non efficient (*a*) manus,
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

AD AUGUSTUM.

ODE V.

Ut reditum in urbem maturet.

DIvis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.

(*a*) perficient, perficiunt *alii*.

Lucem (16) redde tuæ, dux bone, patriæ;
Instar Veris enim vultus ubi tuus
Adfulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,
Votis, ominibusque, & precibus vocat,
Curvo nec faciem litore dimovet (a);
Sic, desideriis icta fidelibus,
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitæ;
Culpari metuit fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos & lex maculosum (17) edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperæ;
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit,
Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,

(a) demovet *Lambin.*

Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit lætus, & alteris
Te mensis (18) adhibet Deum.
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris (19); & Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis.
Longas o utinam dux bone ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci mane die; dicimus uvidi
Quum sol Oceano subest.

AD APOLLINEM ET DIANAM.

ODE VI.

Carmen sæculare.

DIve, quem proles Niobæa (20) magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, & Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidos marinæ (21)
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.

Ille, non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:

Sed palam captis (*a*) gravis (heu nefas, heu!)
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes (*b*)
Matris in alvo:

Ni tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus, Divûm pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite (22) muros.

Doctor argutæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines:
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agylleu.

Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ (23) puerique claris
Patribus orti,

Deliæ tutela Deæ, fugaces

(*a*) captos *Ascensius*. victos *unus Torrent*.
(*b*) latentem *codd. multi*. jacentem *Pulm.*

Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum:
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face noctilucam (*a*),
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta jam dices; Ego Dîs amicum,
Sæculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

AD L. MANLIUM TORQUATUM.

ODE VII.

Veris adventu, & æqua moriendi conditione proposita, ad læte vivendum invitat.

DIffugere nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices, & decrescentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet

(*a*) noctiluca *Bemb.*

Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit æstas
Interitura, simul
Pomifer autumnus fruges effuderit; & mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ:
Nos ubi decidimus,
Quo pius (*a*) Æneas, quo Tullus dives, & Ancus,
Pulvis & umbra sumus.
Quis scit, an adjiciant hodiernæ crastina summæ (*b*)
Tempora Dî superi?
Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Quum semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

(*a*) pater *quid. Lamb. Cruq.*
(*b*) vitæ *sex Lamb. Ascens.*

AD

AD MARTIUM CENSORINUM.

ODE VIII.

Nihil carminibus esse potentius ad sui nominis memoriam ab oblivione vindicandam.

DOnarem pateras, grataque commodus,
Censorine, meis æra (24) sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Grajorum; neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium (25),
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis, non tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneris.
Non incisa notis marmora publicis, (26)
Per quæ spiritus & vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Rejectæque retrorsum Annibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant

Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ sileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cœlo Musa beat. Sic Jovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates.
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

AD LOLLIUM.

ODE IX.

Sua & aliorum scripta nunquam interitura.

NE forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas (27) per artes
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Ceæque, & Alcæi minaces,
Stesichorique graves Camœnæ.
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit ætas. Spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola comtos arsit adulteri
Crines, & aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus
Et comites, Helene Lacæna:
Primusve Teucer tela Cydonio

Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus
Dicenda Musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.
Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo (*a*),
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens, & secundis
Temporibus dubiisque rectus;
Vindex (28) avaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ;
Consulque non unius anni,
Sed (29) quoties bonus atque fidus
Judex honestum prætulit utili, &
Rejecit (*b*) alto dona nocentium

(*a*) sileri *omnes Torrent.*
(*b*) *in multis MSS. abest* &.

Vultu, & per obstantes (*a*) catervas
Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

AD LIGURINUM.

ODE X.

Monet ne formæ suæ nimium confidat.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
Insperata tuæ quum veniet pluma superbiæ,
Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc & qui color est puniceæ flore prior rosæ,

(*a*) *in multis MSS. abest &.*

Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam,
Dices, Heu! (quoties te in speculo videris alterum)
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

AD PHYLLIDEN.

ODE XI.

Die natali Mæcenatis invitat eam ad epulas.

EST mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
Est hederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara, castis
Vincta verbenis (30), avet immolato
Spargier agno.
Cuncta festinat manus: huc & illuc
Cursitant mistæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendæ,

Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem (31);
Jure solennis mihi, sanctiorque
Pæne natali proprio, quod ex hac
Luce Mæcenas meus adfluentes (32)
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
Non tuæ sortis juvenem puella
Dives & lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.
Terret ambustus Phaethon avaras
Spes; & exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,
Semper ut te digna sequare; &, ultra
Quam licet sperare, nefas putando,
Disparem vites. Age, jam meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
Carmine curæ.

AD VIRGILIUM.

ODE XII.

Illum ad cœnam vocat, descripto veris adventu.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ (33):
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, & Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula;
Delectantque (*a*) Deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx (34) eliciet cadum,

(*a*) delectante *Bemb.*

Qui nunc Sulpiciis adcubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, & studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem.
Dulce est desipere in loco.

IN LYCEN VETULAM.

ODE XIII.

Insultat ei mordacissime, quod jam anus fiat, & libidine flagrans contemnatur a juvenibus.

AUdivere, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce: fis anus, & tamen
Vis formosa videri,
Ludisque & bibis impudens,
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis, &

Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.
Nec Coæ (35) referunt jam tibi purpuræ,
Nec clari (*a*) lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi (36),
Felix post Cynaram, notaque & artium
Gratarum facies? sed Cynaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ (37) temporibus Lycen:
Possent ut juvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

(*a*) cari *antiquiss. Cruquii.*

AD AUGUSTUM.

ODE XIV.

Drusi de Vindelicis, ac præsertim Tiberii de Rhætis victorias, Augusti auspiciis ac felicitati adscribit.

QUÆ cura patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastos (38)
Æternet? O, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper
Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque (*a*) veloces, & arces
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prœlium
Commisit, immanesque Rhœtos
Auspiciis pepulit secundis,

(*a*) *alii* Brencos, *alii* Brennos, *alii* Breucos.

Spectandus in certamine Martio,
Devota (39) morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes; impiger hostium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis (40) volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Quum sævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur (*a*) agris:
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu;
Primosque & extremos metendo,
Stravit humum sine clade victor,
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente Divos. Nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque & optatum peractis
Imperiis decus adrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,

(*a*) minitatur *in MSS. ante Lambin.*

Medusque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela præsens
Italiæ, dominæque (41) Romæ!
Te, fontium qui celat origines,
Nilusque, & Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis:
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.

AUGUSTI LAUDES.

ODE XV.

PHœbus volentem prœlia me loqui,
Victas & urbes, increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes;
Et signa nostro restituit Jovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus; & vacuum duellis
Janum Quirini (42) clausit; & ordinem

Rectum evaganti (a) frena licentiæ
Injecit, emovitque (b) culpas,
Et veteres revocavit artes,
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Crevere vires, famaque, & imperî
Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis, aut vis eximet (c) otium;
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia (43), non Getæ,
Non Seres, infidive Persæ (44),
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque & profestis lucibus, & sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole, matronisque nostris,
Rite Deos prius adprecati,
Virtute functos, more patrum (45), duces,
Lydis remisto carmine tibiis (46),
Trojamque, & Anchisen, & almæ
Progeniem Veneris (47) canemus.

(a) & vaganti *vulgo*.
(b) amovitque *recentiores*.
(c) exiget *Lambin. Cruq. Porphirio*.

Q. HORATII FLACCI
EPODON
LIBER.

AD MÆCENATEM.
ODE I.

Ei ad bellum Actiacum profecturo comitem se offert.

IBis Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula (1),
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita sit (*a*) superstite
Jucunda; si contra, gravis?
Utrumne jussi persequemur otium

(*a*) si *Pulm.* & *Torrent.*

Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus: & te vel per Alpium juga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum,
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo,
Imbellis (2), ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui major absentes habet:
Ut adsidens implumibus pullis avis (3)
Serpentium adlapsus timet,
Magis relictis; non, ut adsit, auxilî
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc & omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis (*a*),
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascua (*b*);
Nec ut superni villa candens Tusculi
Circæa tangat mœnia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit. Haud paravero,

(*a*) alligata-nectantur *quidam MSS. Torr.* mea *cod. Canteri.*
(*b*) pascuis *vulgo*.

Quod

Quod aut avarus, ut Chremes, terra premam,
  Discinctus aut perdam ut nepos.

VITÆ RUSTICÆ LAUDES.

ODE II.

Beatus ille, qui procul negotiis,
  Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
  Solutus omni fœnore:
Neque excitatur classico miles truci,
  Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, & superba civium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos,
Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores inserit;
Aut in reducta valle mugientium
  Prospectat errantes greges;
Aut pressa puris mella condit amphoris;
  Aut tondet infirmas oves;

Vel, quum decorum mitibus pomis caput
Autumnus arvis extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pira,
Certantem & uvam purpuræ,
Qua muneretur te, Priape, & te, pater
Silvane, tutor finium!
Libet jacere modo sub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis (*a*) aquæ;
Queruntur (4) in silvis aves;
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At quum tonantis annus hibernus Jovis
Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc & hinc multa cane
Apros in obstantes plagas,
Aut amite (5) levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos,
Pavidumque leporem, & advenam laqueo gruem,
Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliviscitur? –
Quod si pudica mulier in partem juvet (*b*)
Domum, atque dulces liberos,

(*a*) rivis *multi*.
(*b*) juvans *Turnebus male*.

(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli)
Sacrum vetustis exstruat lignis focum (6),
Lassi sub adventum viri;
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas adparet;
Non me Lucrina (7) juverint conchylia,
Magisve rhombus, aut scari (8),
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis (9) descendat in ventrem meum,
Non attagen (10) Ionicus
Jucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, & gravi
Malvæ salubres corpori,
Vel agna festis cæsa Terminalibus (11),
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat pastas oves
Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
Collo trahentes languido,
Positosque vernas, ditis examen domûs,
Circum renidentes Lares!
Hæc ubi loquutus fœnerator Alphius,

Jamjam futurus rusticus,
Omnem relegit (*a*) Idibus pecuniam;
Quærit Kalendis ponere.

AD MÆCENATEM.

ODE III.

Allii detestatio.

PArentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edit (*b*) cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!
Quid (*c*) hoc veneni sævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut, Argonautas præter omnes, candidum
Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
Perunxit hoc Iasonem;

(*a*) redegit *Cruquius & Torr.*
(*b*) edit *meliores*. edat *vulgo*.
(*c*) queis *Scaliger-Rutgers*.

Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
Siticulosæ Apuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit æstuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
Jocose Mæcenas, precor,
Manum puella suavio opponat tuo,
Extrema & in sponda cubet.

AD VOLTEJUM MENAM POMPEJI MAGNI LIBERTUM.

ODE IV.

In ejus, ex mutata conditione, arrogantiam invehitur.

LUpis & agnis quanta sortitò obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,

Ut ora vertat huc & huc euntium
   Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumviralibus,
   Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
   Et Appiam mannis terit;
Sedilibusque magnus in primis eques,
   Othone contemto, sedet.
Quid adtinet tot ora navium gravi
   Rostrata duci pondere
Contra latrones, atque servilem manum (12),
   Hoc, hoc tribuno militum?

IN CANIDIAM VENEFICAM.

ODE V.

Pueri in Canidiam veneficam diræ.

AT o Deorum quidquid in cœlo regit (a)
   Terras & humanum genus,
Quid iste fert tumultus? & quid omnium
   Vultus in unum me truces?

(a) regis *Ascens. Torrent.*

Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem,
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc trementi questus ore, constitit
Insignibus (13) raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia brevibus implicata viperis
Crines & incomtum caput,
Jubet sepulcris caprificos (14) erutas,
Jubet cupressus funebres,
Et uncta (15) turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos (a) atque Iberia
Mittit, venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,

(a) & Colchos *Acron & pleriq.*

Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quo posset infossus puer
Longo die bis terve mutatæ dapis
Inemori spectaculo;
Quum promineret ore, quantum extant aqua
Suspensa mento corpora:
Exsucta (*a*) uti medulla, & aridum jecur,
Amoris esset poculum,
Interminato quum semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ sidera excantata voce Thessala,
Lunamque cœlo deripit (16).
Hic irresectum sæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, & Diana, quæ silentium regis,
Arcana quum fiunt sacra,
Nunc, nunc adeste: nunc in hostiles domos
Iram atque numen vertite.

(*a*) exsecta *plerique*, exerta *vulgo*.

Formidolosis (*a*) dum latent silvis feræ,
Dulci sopore languidæ,
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ laborarint (*b*) manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus superbam (*c*) fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Quum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba, nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah, ah, solutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Fastidienti poculum.

(*a*) formidolosæ *vulgate.*
(*b*) laborarunt *multi MSS.*
(*c*) superba *multi e vulgatis.*

Priusque cœlum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
Venena, magnum fas nefasque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira detestatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire jussus exspiravero,
Nocturnus occurram furor;
Petamque vultus umbra curvis unguibus;
(Quæ vis Deorum est Manium)
Et inquietis adsidens præcordiis,
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc & hinc saxis petens
Contundet obscœnas anus.
Post insepulta membra different lupi,
Et Esquilinæ alites:
Neque hoc parentes, (heu mihi superstites!)
Effugerit spectaculum.

IN CASSIUM SEVERUM.

ODE VI.

Maledico minatur ultionem.

QUid immerentes hospites vexas, canis
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis (*a*) minas,
Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,
(Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata nives,
Quæcunque præcedet fera.
Tu quum timenda voce complesti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

(*a*) verte *Ascens.* & *Cruq.*

AD POPULUM ROMANUM.

ODE VII.

Detestatio bellorum civilium.

QUO, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret,
Intactus aut Britannus ut descenderet (17)
Sacra catenatus via;
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar, feris (*a*).
Furorne cæcus (*b*), an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.

(*a*) genus *plures Lambini.*
(*b*) cæcos, *duo MSS. Torrent.*

Tacent: & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

ODE VIII.

Rogare longo putidam te sæculo,
Vires quid (*a*) enervet meas?
Quum sit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem senectus exaret,
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata: funus atque imagines
Ducant triumphales tuum;

(*a*) quod *quatuor codd. Torrent. & Porphir.*

Nec sit marita, quæ rotundioribus
  Onusta baccis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter sericos
  Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
  Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
  Ore laborandum est tibi.

AD MÆCENATEM.

ODE IX.

Actiacæ victoriæ primordia celebrat.

QUando repostum Cæcubum ad festas dapes,
  Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
  Beate Mæcenas, bibam,
Sonante mistum tibiis carmen lyra,
  Hac Dorium, illis barbarum?
Ut nuper, actus quum freto (18) Neptunius
  Dux (19) fugit ustis navibus,
Minatus urbi vincla, quæ detraxerat
  Servis amicus perfidis.

Romanus (eheu posteri negabitis)
  Emancipatus feminæ,
Fert vallum & arma miles, & spadonibus
  Servire rugosis potest;
Interque signa, turpe, militaria
  Sol adspicit conopeum.
Ad hunc (*a*) frementes verterunt bis mille equos
  Galli canentes Cæsarem;
Hostiliumque navium portu latent
  Puppes sinistrorsum citæ (*b*).
Io triumphe, tu moraris aureos
  Currus, & intactas boves.
Io triumphe, nec Jugurthino parem
  Bello reportasti ducem,
Neque Africano, cui super Carthaginem
  Virtus sepulcrum condidit (20).
Terra marique victus hostis, Punico
  Lugubre mutavit sagum (21).
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
  Ventis iturus non suis (22),
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
  Aut fertur incerto mari.
Capaciores adfer huc, puer, scyphos,
  Et Chia vina, aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauseam coerceat,

(*a*) at huc *duo MSS. Cruq. & Pulm.*
(*b*) sitæ *plures e vulgatis.*

Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæsaris rerum juvat
Dulci Lyæo solvere.

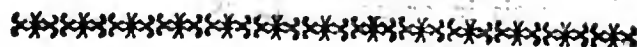
IN MÆVIUM POETAM.

ODE X.

Tempestatem & naufragium ei imprecatur.

MAla soluta navis exit alite,
Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec sidus atra nocte amicum adpareat,
Qua tristis Orion cadit:
Quietiore nec feratur æquore,
Quam Graja victorum manus,
Quum Pallas usto vertit iram ab Ilio
In impiam Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis
Tibique pallor luteus,

Et illa non virilis ejulatio,
Preces & aversum ad Jovem;
Ionius udo quum remugiens sinus
Noto carinam ruperit.
Opima quod si præda curvo litore
Porrecta mergos juveris (*a*);
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna tempestatibus.

AD PETTIUM.

ODE XI.

Se amore captum non posse ad versus faciendos operam & studium conferre.

PEtti, nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos,
Amore perculsum gravi:
Amore, qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris,
Aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere,
Silvis honorem decutit.

(*a*) juverit *ante Lambin.*

Heu me, per urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui!
Conviviorum (23) & pœnitet,
In queis amantem & languor & silentium
Arguit, & latere
Petitus imo spiritus.
Contrane (a) lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium
Querebar, adplorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero
Arcana promôrat loco.
Quod si meis inæstuet præcordiis
Libera bilis, ut hæc
Ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus
Certare summotus pudor.
Ubi hæc severus te palam laudaveram,
Jussus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos (heu) mihi postes, & (heu)
Limina dura, quibus
Lumbos & infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam

(a) contraque *vulgar. lect.*

Vincere mollitia,
Amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia,
Nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri,
Longam renodantis comam.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

ODE XII.

Invehitur in eam, quæ illius amores ambiebat.

QUid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesæ?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor vietis, & quam malus undique membris
Crescit odor! quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
Jam manet humida creta, colorque

Stercore fucatus crocodili; jamque subando
Tenta, cubilia, tectaque rumpit:
Vel mea quum sævis agitat fastidia verbis,
Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
Mollis opus. Pereat male, quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem;
Quum mihi Cous adesset Amyntas,
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quam te.
O ego non felix (*a*), quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.

(*a*) infelix *Caritius*.

AD AMICOS.

ODE XIII.

Vitæ molestias vino, cantu, & amicorum alloquiis esse mitigandas.

HOrrida tempestas cœlum contraxit, & imbres
Nivesque deducunt Jovem. Nunc mare, nunc siluæ
Threicio Aquilone sonant. Rapiamus amici
Occasionem de die: dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cetera mitte loqui. Deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc & Achæmenia
Perfundi nardo juvat, & fide Cyllenea
Levare diris pectora sollicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno,
Invicte mortalis, Dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus & Simois,
Unde tibi reditum certo subtemine (*a*) Parcæ
Rupere: nec mater domum cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ dulcibus adloquiis.

(*a*) sub stamine *Bemb.*

AD MÆCENATEM.

ODE XIV.

Phrynes amorem obstare, quominus Iambos promissos absolvat.

MOllis inertia cur tantam diffuderit imis
   Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
   Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando.
   Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
   Ad umbilicum adducere (24).
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
   Anacreonta Teium;
Qui persæpe cava testudine flevit amorem,
   Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser. Quod si non pulchrior ignis
   Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua: me libertina, neque uno
   Contenta, Phryne macerat.

AD NEÆRAM.

ODE XV.

Non servatam ab ea fidem conqueritur.

NOX erat, & cœlo fulgebat Luna sereno
Inter minora sidera,
Quum tu, magnorum numen læsura Deorum,
In verba jurabas mea,
Arctius atque edera procera adstringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neæra!
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret adsiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem.
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicumque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore & multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,

Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
  Formaque vincas Nirea;
Eheu (*a*), translatos alio mœrebis amores:
  Ast ego vicissim risero.

AD POPULUM ROMANUM.

ODE XVI.

Queritur bellorum civilium nullum esse finem.

ALtera jam teritur bellis civilibus ætas,
  Suis & ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi (25),
  Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula (26) nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
  Novisque rebus infidelis Allobrox (27);
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
  Parentibusque abominatus Annibal;
Impia perdemus devoti (28) sanguinis ætas,
  Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu, cineres insistet victor, & urbem
  Eques (29) sonante verberabit ungula;

(*a*) Heu, Heu, *in MSS. aliis.*

Quæque carent ventis & solibus, ossa Quirini (30)
(Nefas videre) (*a*) dissipabit insolens.
Forte, quid expediat (*b*), communiter, aut melior
pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: (Phocæorum
Velut profugit exsecrata civitas,
Agros atque Lares patrios (*c*), habitandaque fana
Apris reliquit & rapacibus lupis)
Ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina;
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor; juvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur & columba milvio;
Credula nec flavos (*d*) timeant armenta leones,
Ametque salsa levis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulces,

(*a*) videri *multi MSS.*
(*b*) (quod expediat) *Rutgersius.*
(*c*) proprios *Muret. ed.*
(*d*) fulvos *Lamb.* sævos, ravos *alii.*

Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis & exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca præter & volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites & insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea;
Germinat & nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Nec intumescit alta viperis humus.
Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii torserunt cornua (31) nautæ,
Laboriosa nec cohors Ulyssei:
Nulla nocent (32) pecori contagia; nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.

Jupiter illa piæ secrevit (*a*) litora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro duravit sæcula, quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

AD CANIDIAM.

ODE XVII.

Horatius veniam ab ea ironice petit.

JAM jam efficaci do manus scientiæ,
Supplex & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa (*b*) cœlo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereium,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, & in quem tela acuta torserat.
Unxere (*c*) matres Iliæ addictum feris

(*a*) sacravit *duo Torrent.*
(*b*) defixa *vulgar. lect.*
(*c*) luxere *Lamb. & alii.*

Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis mœnibus rex procidit
(Heu) pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuêre pellibus
Laboriosi remiges Ulyssei,
Volente Circe, membra: tunc mens & sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum & institoribus.
Fugit juventas, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.
Nullum a labore me reclinat otium.
Urget diem nox, & dies noctem; neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina (33),
Caputque Marsa dissilire nænia.
Quid amplius vis? o mare & terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Virens (*a*) in Ætna flamma. Tu, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide pœnas luam,

(*a*) vibrans *Lamb. in I. edit.*

Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ (34) Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus (35),
Nec in sepulcris pauperum (36) prudens anus
Novendiales dissipare pulveres (37).
Tibi hospitale pectus, & puræ manus;
Tuusque venter Partumejus (*a*); & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera.

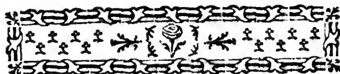
CANIDIÆ RESPONSIO.

QUid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia (*b*)
Vulgata, sacrum (*c*) liberi Cupidinis?
Et Esquilini (38) Pontifex venefici

(*a*) Partumeus *cod. Petr.*
(*b*) Cocytia *ante Lambin.*
(*c*) sacra *Petr.*

Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas (39) anus,
Velociusve miscuisse toxicum,
Si (*a*) tardiora fata te votis manent?
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus (*b*).
Optat quietem Pelopis infidus (*c*) pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum; sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi innectes (*d*) tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meæque terra cedet insolentiæ.
An, quæ movere cereas imagines (40),
Ut ipse nosti curiosus, & polo
Deripere lunam vocibus possum meis,
Possum crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare poculum,
Plorem artis in te nil habentis (*e*) exitum?

(*a*) sed *sine nota interrogat. alii.*
(*b*) laboribus *quid. Lamb.*
(*c*) infidi *in aliis MSS.*
(*d*) nectes *duo Cruq.*
(*e*) nil habentis *Lambin.* nil agentis *plures MSS.*

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SÆCULARE

AD APOLLINEM ET DIANAM.

Pro Imperii Romani incolumitate.

PHœbe, silvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, o colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
Tempore sacro;
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerosque castos (41),
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis & celas, aliusque & idem
Nasceris; possis nihil urbe Roma
Visere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis (42).

Diva, producas sobolem, patrumque
Prosperes decreta super jugandis (43)
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege marita (44).
Certus undenos (*a*) decies (45) per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet (*b*), bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum, pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus & aquæ salubres,
Et Jovis auræ.
Condito mitis, placidusque telo (46)
Supplices audi pueros Apollo:
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.
Roma si vestrum est opus (47), Iliæque
Litus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares, & urbem
Sospite cursu:

Cui

(*a*) ut denos *edd. Aldi & Muret.*
(*b*) servat *vulgo.*

Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis.
Dî probos mores docili juventæ,
Dî senectuti placidæ quietem;
Romulæ genti date remque prolemque
Et decus omne.
Quique (*a*) vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Imperet (*b*) bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus, Albanasque (48) timet secures:
Jam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper & Indi.
Jam fides, & pax, & honor, pudorque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet; adparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus;

(*a*) quæque *Torrent.*
(*b*) impetret *Torrent.*

Si Palatinas videt æquus arces (*a*),
Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in lustrum, meliusque semper
Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet, Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, & votis puerorum amicas
Adplicet aures.
Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos
Spem bonam certamque domum reporto (*b*),
Doctus & Phœbi, chorus & Dianæ,
Dicere laudes.

(*a*) aras *Porphir. & quinque Torrent.*
(*b*) reportet *Stephanus in MSS.*

FINIS LYRICORUM.

IN LIBRUM PRIMUM

CARMINUM NOTÆ. (*)

(1) *Præsidium . . . . decus*. Præsidium, quia Patronus; decus, quia Augusti gratia potens.

(2) *Curriculo*. Curriculum nunc pro stadio accipiendum, non pro curru; quod nonnulli putant.

(3) *Ad Deos*. De græcis stadiis loquitur, apud quos ad Deorum fastigium evehi sibi & præconibus suis videbantur certaminum sacrorum victores. G.

(4) *Tergeminis . . . honoribus*. Finitus numerus pro infinito; id est ad multiplices honores extollere & provehere. Neque tamen displicent, qui tergeminos honores volunt esse Ædilitatem, Præturam, & Consulatum. G.

(5) *Plagas*. Plagæ funes sunt, quibus retia tenduntur, prodente Servio.

(6) *Barbiton*. Lyra septichordis eburnea. Vet. Schol. *Lesboum* autem ad imitationem Alcæi atque Sapphus.

(7) *Sic*. Votum indicat, cui velut conditio aut effectus adeo adjectus est felix navigatio Virgilii. G.

(8) *Audax Iapeti genus*. Prometheus, postquam figmentum suum, homines, igne e sole surrepto instruxit, eodem fecit, ut mollitis calidisque cibis ac potionibus, vaporatis item diætis, febres sibi pararent; metallis tractandis mortifera arma in mutuam perniciem pararent &c. G.

(9) *Machinæ*. Jacobus Cruquius putavit, machinas istas *palangas* fuisse, navium carinis suppositas: crediderim & trochleare machinamentum aliquod fuisse insuper adhibitum.

(10) *Adamantina*. Adamas non solum de lapide dicitur, verum etiam de durato ferro, ex quo loricæ: nempe etymologice ponit pro indomita, impenetrabili. G.

(11) *Domus Albuneæ resonantis*. Ipse cataractes est Anienis, quem incolæ hodie *la Cascata* vocant. Fortasse Albunea Nympha non alia erat quam ipsa *Ilia* Anienis uxor; nomen

(*) *Has Notas & Animadversiones Willielmi Baxteri, Joannis Matthiæ Gesneri, aliorumque excerpsimus ex editione Lipsiensi anni 1752.*

habuit ab Albula Anienis fonte. Hanc Lactantius tradit Sybillam fuisse Tiburtinam. Erat etiam Tiburi Albuneæ lucus.

(12) *Ambiguam*. Ambiguam cognominem dixit: erat enim altera Salamis Cypri, quam hodie *Famagustam* vocant.

(13) *Flavum*. Posuit flavum ut perpetuum epitheton. *Qui in Campo Martio exercebantur, etiam natabant post exercitium, quia & hoc videtur necessarium militiæ esse.* Vet. Schol.

(14) *Disco*. Discus e ferro fieri solebat, vel ex ligno, vel ex ære, ex lapide vero ut plurimum, loro medio ejus circumdato, quo contorquebatur, & emittebatur. *Postnactum* dicebant certi ponderis discum, quo juvenes in agone contendebant. Vet. Schol. Cruq.

(15) *Thaliarche*. Magistrum convivii notare videtur: sed potuit etiam certum amicum ita designare. G.

(16) *Diota*. Diotam esse amphoram, quatenus mensuræ id nomen est, non ausim confirmare. *Sabinam* malit dici Torrentius a patria ipsius Diotæ, quam vini; cum vinum *Sabinum vile* vocet ipse Poeta mox XX, 1. Sed tamen hoc ipso loco Mæcenati illud promittit. G.

(17) *Viduus pharetra, risit*. Inter ipsas minas Apollinis Mercurius etiam pharetram illi subduxit, & risum ea re expressit licet irato. *Viduus risit*, græco more, risit se viduum vel privatum, fraude Mercuriali, pharetra sua. Suaviter illa Mercurii furta pinguntur in Hymno in Mercurium Homerico. G.

(18) *Virgaque*. Virgam dicit Caduceum, quod primo Apollo habuit, & donavit Mercurio, lyra sibi tradita. Vet. Schol. Veteres etiam regum sceptris, quæ a Diis ipsis tradita credebant, vim quamdam divinam inesse existimabant: qua de re Homerus passim.

(19) *Babylonios . . . numeros*. Dicit Babylonios numeros, quos Cicero alicubi *Chaldaicas rationes*. Babylonii enim astrologiam invenisse traduntur, per quam genesis colligitur. Vet. Schol. B. *Babylonios numeros* intelligere juvat præsertim *ephemeridas*, in queis cursus, conjunctiones, comparationes planetarum descriptæ ad usum divinandi: quos etiam *Trasylli numeros*, forte cum respectu ad hunc locum, vocat Juvenalis VI, 576. G.

(20) *Vocalem*. Vocales dicuntur homines summæ vocis. Vet. Schol.

(21) *Proximos*. Ob usum fulminis atque ægidis, quibus reliqui cœlestes non erant armati. B.

(22) *Parum castis . . . lucis*. Pollutis, secundum Pontificum & Aruspicum documenta, quia dicunt, nunquam fieri fulmina, nisi in lucis pollutione aliqua alienis. Vet. Schol. B. Expiare tales lucos fulmine attactos opus Fratrum Arvalium; de qua re supersunt antiquæ inscriptiones publicatæ a F. Ursino ad Cat. R. R. 141. G.

(23) *Eheu*. Nereus tamquam vates claram habet eorum quæ prædicit visionem: atque hæc causa suspirii est.

(24) *Ægida*. Ægis pectoris est munimentum, habens in medio Gorgonis caput. Quod si in pectore numinis fuerit, ægis vocatur: si in hominis pectore, ut in antiquis Imperatorum statuis videmus, *Torica* dicitur. Servius, adnotante Jacobo Cruquio.

(25) *Flamma . . . mari*. Solebant veteres, quidquid detestabantur ut prodigia, vel in ignem, vel in aquam projicere. Hinc Nonius Marcellus, prodigium a porro adigere. Torrent.

(26) *Dindymene*. Dindyma Phrygiæ mons, ubi mater Deûm furiosis cerimoniis colebatur: hinc ipsa *Dindymene*. G.

(27) *Aratrum*. Condendis atque evertendis civitatibus hæc consuetudo fuit, ut aratro fieret. Vet. Schol.

(28) *Cyrum*. Non censeo cum Jacobo Cruquio Cyrum istum significare Tyndaridis vitum zelo incitatum; verum turpem illum & publicum adulterum, quem nominat Ode 33.

(29) *Vare*. Credibile est hunc fuisse Q. Varum Imperatorem, non Poetam Cremonensem; quod tamen in medio relinquimus. B. L. Varum Epicureum, Cæsaris amicum, intelligit Massonus, de quo Quinctil. 6, 3, 78. G.

(30) *Crepat*. Crepare, assidue de re aliqua loqui. Lambin.

(31) *Hostia*. Aliquando etiam Venus colebatur sanguine, ut ostendit Cruquius contra Servium.

(32) *Persas*. *Persæ* proprie dicti ante victoriam Alexandri, & post instauratum ab Artaxerxe A. C. 230 imperium; medio tempore *Parthi &c.* G.

(33) *Integer vitæ*. Gentiles se innocentes & Diis caros credebant, si a perjuriis, cædibus, & rapinis immunes essent; reliqua vitia cum Diis ipsis habebant communia.

(34) *Malusque Jupiter*. Malus Jupiter de cœlo, sive aere, ut *hibernus*, *humidus*, *pluvius* apud bonos poetas. G.

(35) *Rex gelidæ metuatur oræ*. Hoc tempore Phrahates a Tiridate ob sævitiam regno pulsus cum ingenti Scytharum exercitu reditum minabatur.

(36) *Quid Tiridatem terreat*. Hoc unice terrebat Tiridatem, ne Augustus (quod boni omnes verebantur) a partibus suis

non staret: quod, hercules, neque fecit. B. Vid. Justin. l. 42. G.

(37) *Novis*. Novis dixit, quia subjecturus erat *Lesbio plectro*, h. e. Alcæi & Saphus, Romanis hactenus incognito. Erat autem plectrum acuminati bacilli forma.

(38) *Beatus*. Sarcasmus est satis amarus.

(39) *Chimæra*. Symbolum impudici amoris chimæram faciebant veteres. Vid. Fulgent. Mythol. 3, 1. G.

(40) *Fugit*. Credebant veteres, ægrotantes mori non posse priusquam Proserpina crinem de vertice secuisset. B.

(41) *Culullis*. Proprie cululli calices dicuntur fictiles, quibus Pontifices & Virgines Vestales in sacris utuntur: hic autem pro urceolis & conchis posuit. Vet. Schol.

(42) *Poscimur*. Vet. Schol. Cruq. cum omnibus Lambini Codd. habet *Poscimur*, non *Poscimus*. Poscebatur enim dicta sua edere. Vet. Schol. Alter. Forsan a Mæcenate. *Poscimur*, jubemur scribere. Si quod ergo unquam carmen victurum cecinimus, nunc optamus tale nobis contingere. Votum hoc exprimitur allocutione ad Barbitum Alcæi, cujus laude Oden absolvit. G.

(43) *Latinum*. Potest respectum habere ad ferias latinas, quas eo tempore studiose celebrari solitas constat. G.

(44) *Sub juga*. Sub jugum mittit qui domat cum turpitudine. Vet. Schol. Milites qui sub jugum mittebantur, exinde pro mancipiis habebantur.

(45) *Volucremque currum*. Ex vulgi opinione tonitrua dicuntur strepitus esse currus & quadrigarum Jovis. Vet. Schol.

(46) *Apicem . . . . sustulit; hic posuisse gaudet*. Phrahati Parthorum Regi tiaram (multis apicibus circumseptam) ablatam significat, & Tiridatis capiti impositam.

(47) *Stantem columnam*. Innuit emphatice Augustum esse unicam Reipublicæ columnam, subtractis jam aliis, præsertim Quintilio Varo. B.

(48) *Cressa ... nota*. Cretensibus moris erat dies lætos albis calculis, nigris contrarios numerare, ut ex lætorum dierum numero una & tempus metiri. Malos enim in annorum numerum non ducebant. Vet. Schol. Verum mos iste fuit Cretensibus commune cum aliis gentibus: quare censeo, *cressam notam* esse albam notam, creta ductam. Romani enim creta & carbone albos & nigros dies notabant. Creta ista erat factitia, sicuti & alias carbo factitius; quibus notabant felices dies atque infelices. B.

(49) *Morem in Salium*. Salii Sacerdotes Martis & Herculis

dicebantur. Vet. Schol. Juxta Dionysium Halicarnasseum non alii erant quam Græcorum Curetes, seu Corybantes.

(50) *Bassum*. Immanis cujusdam potatoris nomen.

(51) *Ornare pulvinar Deorum*. Ornare pulvinar, id est mensas vel templa, quæ pulvinaria dicuntur propter Lectisternia quæ ibi fiebant, præterquam in templo Herculis, qui nunquam quieti assuetus erat. Vet. Schol. B. Nempe aræ Deorum sunt mensæ, ad quas invitantur, quin disponuntur eorum statuæ accumbentium modo in lectis & pulvinaribus. G.

(52) *Fatale monstrum*. *Monstrum* jam pro *prodigium* ob insolitos animos; quod & fœmina & peregrina Imperio Romano inhiaret. *Fatale* referri videtur ad aliquod vaticinium in Sybillinis carminibus de ea acceptum.

(53) *Nec muliebriter expavit ensem*. Conspecto Proculeio, qui ab Augusto missus fuerat ad eam vivam ad se deducendam; gladio, quo erat accincta, se trucidare voluit. Hoc adnotavit Mancinellus ex Plutarcho.

(54) *Liburnis*. Liburnis posuit pro Liburnis nautis, quorum opera potissimum Augustus victoriam adeptus est.

(55) *Persicos . . . adparatus*. Persarum gentis unguenta erant. Plinius.

(56) *Philyra*. Ex tenuissimo tiliæ arboris libro, quem veteres *Philyram* vocabant, delicatis coronarum lemnisci conficiebantur; ut erudite ostendit Angelus Politianus. *Philyra cortex tiliæ arboris*. Vet. Schol.

IN LIBRUM SECUNDUM

CARMINUM NOTÆ.

(1) *Metello consule*. Q. Cæcilio Metello, & L. Afranio Coss. A. U. C. 694 Pompejus, Crassus, Cæsar societatem iniere, quam recentiores quidam Triumviratum appellant (ipsi nusquam eo nomine utuntur) reipublicæ exitiabilem: unde initium historiæ suæ bellorum civilium cœpisse Pollionem probabile est. Quod dicit *ex Metello*, hoc ipsum indicat, non tum cœpisse bellum; sed inde arcessendam ejus originem. G.

(2) *Ceæ ... næniæ*. Simonides, Cea insula oriundus, threnos, seu nænias composuit.

(3) *Lamnæ*. Lamnam per contemptum dici bene monuit Cruquius. *Lamnæ* sunt quibus veteres patellæ atque sartagines ab ærariis circumforaneis sarciri solent. B.

(4) *Proculeius*. Proculeium Equitem Romanum, qui pius sic erga fratres suos Scipionem & Murenam fuit, ut cum spoliatis bello civili patrimonium suum ex integro divideret, quod cum eis jam ante diviserat. Vet. Schol. B.

(5) *Uterque Pœnus*. Carthago & in Hispania est, quam *Spartariam* vocant. Vet. Schol. B. *Uterque Pœnus* accuratius forte a Porphyrio declaratur, tum qui Carthaginem & Uticam habet in Africa, tum qui Gades condidit: ita erit epexegesis jucunda & erudita. Coloniæ Carthaginiensium aliæ in Hispania non excluduntur. G.

(6) *Virtus*. Sapientia, seu philosophia Stoica. Stoicis nemo rex est præter unum sapientem, ut quibus nihil bonum quod extra ipsum animum est, quodve auferri possit.

(7) *Virgine rapta*. Cassandra; etsi cognosset, eam ab Ajace Oilei raptam atque vitiatam.

(8) *Scelesta*. Servili. Vet. Schol. Cruq. Certe *mancipium* & *scelus* usitatæ erant servorum compellationes.

(9) *Malobathro*. Malobathrum posuit figurate pro unguento foliato, ex malobathro scilicet, sive indico folio, confecto, quod Indorum *Bathrum*, sive *Berre* esse & Cruquius, & alii docti viri docuere.

(10) *Juvencis*. Juvenci non tantum boves dicuntur, sed homines: quamvis in usu sit, ut non nisi per diminutionem *juvenculos* dicamus. Vet. Schol.

(11) *Ter ævo*. Nonaginta annis: unam enim ætatem triginta annos ponebant. Vet. Schol.

(12) *Bene præparatum pectus*, studiis philosophiæ, atque historiarum, usu vitæ, cogitationibus ipsis illis, quas hic ponit Poeta. G.

(13) *Nec trepides in usum poscentis ævi pauca*. Puto construendum græco more, *Nec trepides ævi*, vel vitæ hujus caussa, quæ *pauca poscit in usum*, i. e. ad sumptus necessarios, modo possis avidum cupidinem domare. G.

(14) *Rosa*. Oleo rosaceo. Vet. Schol. Cruq. Succus rosæ longe antequam unguenta repertus est. Plin. citante Landino.

(15) *Nefasto*. Non fasto & abominando. Vet. Schol. Notum est antiquis Romanis postridianos, h. e. dies postridie Kalendas, Nonas atque Idus fuisse *nefastos*, neque licuisse

Prætori sine piaculo jus dicere. Ut a jus justus, ita a fas fastus.

(16) *Triste*. Infelix. Infelices erant arbores in Deorum Manium tutela; quales agrifolium, ruscus, rubus, sentis &c. Hoc dudum adnotavit Landinus. B.

(17) *Catenas Parthus & Italum robur*. *Catenas & robur* forte jungere oportet, ut sit paraphrasis triumphi, in quo catenati primum ducuntur, mox necantur in carcere, qui *roboris* appellatione significatur. G.

(18) *Puellis de popularibus*. Atthide, Telesippa, Megara &c. quas misere deperibat. Mancinellus.

(19) *Aureo*, *Alcæe*, *plectro*. Alcæus aureo plectro merito donatur in ea parte operis, qua tyrannos insectatus est. Quinctil. citante Mancinello. Dedit olim pœnas tyrannis Byzantinis & insulsis parasitis, flammis absumptus, quod sane dolendum.

(20) *Centiceps*. Cerberum designat propter multitudinem anguium, qui in capite ejus eminebant. Vet. Schol.

(21) *Nec curat Orion leones*. Orion, dum vivus, insignis erat venator; sic & apud Manes, ex vulgari opinione.

(22) *Cupressos*. Mos fuit ut ante domum defuncti ramus e cupresso poneretur, indicium Pontifici, quod si domum funestatam ingressus esset, pollueretur. Christoph. Landinus.

(23) *Platanusque cœlebs*. Cœlibem platanum ait eleganter, quoniam e contrario maritari arbores dicuntur, quibus vites junguntur. Vet. Schol.

(24) *Intonsi*. Non nisi post 454 urbis annos Romæ tonsores fuerant, ut notavit Landinus ex Plinio. Unde *intonsus* & *barbatus* pro vetusto, ut idem docte monuit.

(25) *Porticus . . . . Arcton*. Cœnatio ad ventum Boream. Erant & centenariæ, & millenariæ pro passuum numero, adnotante Cruquio.

(26) *Fortuitum*. Notandum hoc loco *fortuitum* esse penultima longa; contra apud Juvenalem penultima brevi.

(27) *Cespitem*. Cum scribat Festus, *cespitem terram esse in modum lateris cæsam*, illud intelligendum est de Romano latere, qui tegulis nostris latior erat atque crassior. Vult autem, veteres Romanos privatas domos vel ex cespitibus, vel ex rudibus saxis fecisse; publica autem ædificia ex lapidibus quadratis.

(28) *Novo . . . . saxo*. Ideo *saxum novum* dixit, quia veteribus Romanis lapides quadrati penitus erant incogniti; & primum solis oppidorum muris, & Deorum templis condendis

adhibebantur. B. *Novo saxo* licet forte simplicius interpretari renovato, novam figuram a quadratarii manu adepto. G.

(29) *Laqueata . . . . tecta*. Lacunaria. Laquearia dicuntur opera cameræ in lacus collectæ. Vet. Schol. Arcuatæ veterum cameræ auratis lacunis, fortasse rotundis & quadratis, pingi solebant, e quibus pendebant lucernæ.

(30) *Salinum*. Est patella, in qua Diis primitiæ cum sale offerebantur. Notum est, pauperiores pro pane & butyro, pane & sale vesci solitos.

(31) *Clarum*. Respicit ad fatum Achillis, cui optio proposita erat, velletne producto inglorius ævo vivere, an cita morte æternam redimere gloriam. G.

(32) *Hora*. Figurate *Hora* pro *Genio*. Erat enim unicuique Horæ suum numen.

(33) *Parca*. Septimo post natum infantem die Parcæ credebantur pueri fata describere; immo ad hanc rem advocabantur, ut ex Turnebo adnotavit Torrentius.

(34) *Nymphasque discentes*. Nymphæ & Satyri erant in Bacchi clientela: atque hi erant Dii Manes qui a vulgo creduntur etiam hodie in silvis saltitare. Bacchus & Ægyptius Osiris, uti & reliqua sidera, ad Manes pertinebant. Astra autem Deorum quadrigæ habebantur, equibus Dii nocturno tempore descendere credebantur.

(35) *Capripedum*. Satyri ideo *capripedes*, quod primis temporibus silvestres homines caprinis pellibus amiciebantur. Etiam hodie priorum sæculorum habitu, albis scilicet & cæruleis vestimentis, saltare feruntur.

(36) *Metu*. Metus hic est horror sacer & religiosus, cujus excessus est pavor fanaticus, furor temporarius bacchantium. G.

(37) *Vinique fontem*. Thyades, sive Bacchæ, præstigiatura sua, terra scilicet vel rupe aliqua ferulis suis percussa, fontes vini, & lactis, itidemque rivos mellis ex arborum truncis elicuisse ferebantur. Significare voluerunt, præcipua Solis munera ex generatione nobis provenire.

(38) *Mare barbarum*. Indicum, sive Rubrum, vel Æthiopicum: significat Indicam Bacchi expeditionem.

(39) *Bistonidum...crines*. Thraces mulieres, quæ cum in Sacris Liberi patris crinibus solutis versantur, angues & in capite & in manibus gestant. Vet. Schol.

(40) *Retorsisti leonis unguibus*. In Gigantomachia Bacchus se mutavit in leonem, qua forma gigantes profligavit.

(41) *Superne*. Superne, ultima brevi, ut in talibus Lucretius. B.

(42) *Marsa*. Figurate pro *Itala*. Marsi & Appuli bello feroces.

IN LIBRUM TERTIUM

CARMINUM NOTÆ.

(1) *Non prius audita . . . virginibus puerisque canto*. Hoc est, *non prius audita virginibus puerisque*, non autem *canto virginibus puerisque*, ut hactenus Interpretes. Significat enim, juventutem levibus & lascivis næniis corrumpi solere: magnifice autem de suis carminibus sentit, tanquam utilibus & proficuis. B.

(2) *Urna*. Hæc secundum vulgarem illam opinionem, qua affirmabant sorte singulos ad mortem ab Orco trahi. Vet. Schol. B. Hæc est illa sortitio animorum, de qua nota Platonis fabula, & multa Philosophi ab Heraclito. G.

(3) *Costum*. Unguentum Costinum, quod & Nardinum.

(4) *Incesto*. Incestus est qui sacra polluit, vel non caste adit: adeoque impurus atque impius.

(5) *Martis equis*. Hoc est, quadrigis Martis cœlum conscendit. Quirinum in honorem Augusti laudat. Vet. Schol.

(6) *Destituit Deos*. Laomedon pro murorum Trojæ perfectione non solverat votum numinibus promissum. Vet. Schol. Tangit infidam Antonii Triumviri amicitiam, quam Suetonius dicit, *semper fuisse dubiam, & reconciliationibus variis male focillatam*.

(7) *Invisum nepotem*. *Nepotem* vocat Romulum, quatenus Mars est ipsius Junonis filius: *invisum* vero, quatenus est e stirpe Veneris per Æneam. G.

(8) *Dum*. Conditionem ponit, sub qua pati velit Trojanos exules rerum dominos esse: modo ne Ilion faciant denuo caput rerum, ne Romam transferant in Asiam. G.

(9) *Nimium pii*. Fuere sane Romani in Ilienses semper pii, eorumque urbem a C. Fimbria in bello Mithridatico deletam recondidere. *Fabulam de transferendo* ab Augusto *Ilium imperio* (uti eruditi viri Petri Rodelii verbis utar) e cerebello suo commentus est Tanaquillus Faber, quod legerit apud

Suetonium in divi Julii vita, *famam percrebuisse, eum vel Alexandriam, vel Ilium migraturum*. Quid hoc ad Augustum? Antonius erat qui accepta in matrimonium Cleopatra orientis ambiebat imperium. Bene sane & convenienter Horatius, quo efficacius probet *æternum* Junonis *vulnus* jam sanatum, & firmam cum Romanis pacem conciliatam, fingit iracundam & suspicacem Deam cum illis pepigisse de non condendo Ilio. B.

(10) *Regina*. Reginas & reges dicunt Romani non modo qui rerum potiuntur, sed qui regio sunt genere. Tanto magis Musæ Jovis filiæ hoc nomen convenit. Calliopæ principatum Musarum assignat Hesiodus Theog. 79, & regibus dat comitem. G.

(11) *Pios . . . lucos*. *Pios* modo pro *sanctos & castos*. Notum est, lucos fuisse terrestrium Deorum templa, præsertim primis temporibus.

(12) *Præneste . . . Tibur . . . Bajæ*. Ostendit, se secessus illos frigidos æstate, hieme tepidos, quærere non voluptatis & ignobilis otii caussa, sed ut cum Musis, & in literis versari sine interpellatione possit. Forte caussam dicit, cur non velit assiduus esse in domo vel Augusti, vel Mæcenatis. Vid. Vita Suetonio tribui solita. Itaque vafre subjicit, quantum debeat Cæsari, quantum illi optet. G.

(13) *Hospitibus feros*. Britanni immolare hospites ferebantur. Vet. Schol. Hoc de Hibernis magis intelligendum.

(14) *Concanum*. Concani Scythica gens. Torrent. Erant & Cantabri horum, ut fertur, coloni. B.

(15) *Gelonos*. Alanos dicit, ut ego sentio.

(16) *Scythicum . . . amnem*. Tanaim dicit. Vet. Schol.

(17) *Mare . . . ventosum, & urbes*. Urbes hic cum mari ventoso videtur eodem epitheto conjunxisse Poeta, ut indicaret non majores esse maris tempestates, quam fluctus civiles: utrisque moderatorem intercedere Jovem. G.

(18) *Anciliorum*. Ancile posuit pro oraculo, quod cum ancili datum est, ibi fore imperium ubi fuisset ancile. Landinus. Ancilia (teste Varrone) eadem forma erant, qua & Thracum peltæ, h. e. utrinque ancisa, ut *Crota* nostra, vel etiam character quo vulgo octonarium numerum signamus. B.

(19) *Extricata*. Expedita. Erant enim *Tricæ* tendiculæ ex pilis factæ, quibus aucupes illaqueandis avibus utebantur.

(20) *Capitis minor*. Minuitur capite qui amissa libertate desinit esse in numero civium. Capitibus enim veteres nume-

rabant. Civium Romanorum capita Censorum libris describebantur.

(21) *Immeritus*. Supple *quamvis*. Hoc ex tradita persuasione sumtum est, quia ajunt pœnas in posteros insontes sæpe differri, quas majores effugerint. Vet. Schol. Cruq.

(22) *Minorem*. Veteres *majores* & *minores* dicebant quos hodie *superiores* & *inferiores* dicimus. Sic amicos in majores, h. e. *patronos*, & minores, h. e. *clientes* dividebant.

(23) *Jam bis*. Et ante Crassum, & post Didium Saxam Antonii legatum cum exercitibus suis occiderunt. Vet. Schol. Cruq.

(24) *Monæses & Pacori*. Monæses & Pacorus Reges Persarum fuerant, Orodis Parthorum Regis filii. Torrent. B.

(25) *Dacus*. Daci ab Augusto spreti ad Antonium inclinaverant, ut adnotavit Cruquius ex Dione.

(26) *Raptim*. Est aliquando plus quam *furtim*: addit celeritatis notionem. Pulchra etiam emphasis in *improvisa*, (quæ vox loco *impermissa* in aliquibus legitur) si forte sit a Flacco. G.

(27) *Dirum*. Dirus est cujus vel ipsum nomen malo omini est, & ob diritatem abominatur. Vid. Od. 16 Epodorum.

(28) *Thyna*. Bithyni juncti sunt Thynis; utraque autem gens Ponto confinis est. Vet. Schol.

(29) *Gygen*. Fictum pulchri adolescentuli nomen.

(30) *Oricum*. Oppidum Epiri juxta Acroceraunia positum. Mancinellus.

(31) *Mulier perfida*. Notissima est Sthenobœa, sive Anteæ & Bellerophontis historia. B. Ex Iliad. 7, 155. Breviter: quem perducere ad amorem & stuprum mulier non poterat, stupri sibi intentati accusat. Prœtus Jobati socero ultionem commendat literis Bellerophonteis: hic Chimæram & alia pericula objicit &c. G.

(32) *Pelea*. Peleus eadem ab Hippolyta Acasti uxore passus est, quæ Bellerophon a Sthenobœa. G.

(33) *Martiis . . . Kalendis*. Omnes Kalendæ in tutela Junonis erant, maxime Martiæ, quo die ædes Junonis Lucinæ condebatur.

(34) *Fumum bibere*. In usum convivii vinum fumo inveterabatur. Vet. Schol. In fumario domus suæ collocabant. Alter Schol.

(35) *Consule Tullo*. L. Volcatius Tullus Consul proximo ante Horatium natum anno. Cruq. In fundo nomen Consulis scribebant. Vet. Schol. Vinum hoc 47 annos habebat. Cruq.

(36) *Saniesque*. *Sanies* quasi *sanguies*: est enim mortui sanguinis corruptela, ut tabum vivi; ut bene Servius. Saniem cadaverum dixit quibus vescitur Cerberus. Vet. Schol.

(37) *Qualum*. Calathum, metonymice pro lanificio. Vet. Schol. Cruq. Lanarii Calathi a mulieribus *Quasilli* dicti, auctore Festo & Vet. Schol.

(38) *O fons Bandusiæ*. Omnes Cruquii MSS. (etiam Gott. & coll. Sax.) cum vet. etiam Schol. *Bandusiæ* habent pro *Blandusiæ*. Quin & alteri Schol. in Epist. 16 hoc versu *Fons etiam rivo dare nomen idoneus*; dicitur fons *Bandinus*, & vet. Schol. Cruq. *Bandusius*. Bandusia Sabinensis agri regio est, in quo Horatii ager fuit. Vet. Schol. Hoc erat nomen pagi, ubi Horatius degebat; neque longe aberat *Mandela*, *rugosus frigore pagus*, de quo Epist. 18. Verisimile mihi videtur *Digentiam* rivum ab hoc ipso fonte fluxisse, atque ipsi fonti fuisse nomen *Digentiæ*.

(39) *O plebs*. Conjicere licet eo tempore percrebuisse famam, eum (uti olim Hercules) ab inimicis in belli pericula foras missum; forsan etiam & veneno sublatum. Certe *modo dictus* habet emphasim; significat enim, Augustum præter spem omnem reversum. B. Placet hoc eo magis, quod sic ratio potest reddi, cur plebem, rumoribus turbatam scilicet, alloquatur Poeta: & ægrotum fuisse in expeditione Cantabrica refert Dio 53, 25. G.

(40) *Operata*. Operationes veteres sacrificia dixerunt. Vet. Schol.

(41) *Supplice vitta*. Non vitta supplice, sed vittis solutis supplicantes. Vet. Schol. Vittæ & sacerdotalis & matronalis sanctitatis insignia, tempore sacrificii humilitatis ergo demittebantur. B.

(42) *Cadum*. Cadus, lagena, orca. Vet. Schol. Ejusdem enim formæ erant, etsi forsan diversæ mensuræ. Erant enim dolia testacea ventricosa adducto collo. Metreta item & Keramion, sive testa, cum cado conveniebant, ut bene notavit Lambinus ex Nicandri Scholiaste.

(43) *Marsi memorem duelli*. Vinum hoc erat 64 annorum teste Cruquio.

(44) *Consule Planco*. L. Munatius Plancus fuit Consul cum M. Æmilio Lepido anno Urbis 712, quo tempore Horatius 23 annorum erat. Cruquius.

(45) *Famosisque*. Cum *fama* sit vox mediæ significationis, & tam ad malam quam ad bonam famam spectet; *famosus* tamen plerumque pro *infami* usurpatur.

(46) *Munera navium*. Ad sua tempora respexit, ut de Mæna Sexti Pompeji liberto. Torrentius. Odit enim Horatius Pompejanarum partium transfugas & proditores.

(47) *Inter opes inops*. In animo habuit Tantalum, vel Midam; quod etiam sensit Landinus.

(48) *Mygdoniis*. Mygdones, qui & Macedones & Edonii, antiquis temporibus pertinebant ad Thracas, unde in Phrygiam commigravere. Cruquius ex Solino & Plinio.

(49) *Genium . . . curabis*. Futurum indicativi pro imperativo. Curant genium, qui genio indulgent, & opipare epulantur. Notum est, veteres in conviviis primitias & vini & dapum in salino, quod & patellam appellabant (hæc parvæ sartaginis forma erat) Geniis, sive Laribus ad focum apposuisse.

(50) *Cratera*. Crateribus vina consecrabantur coronis, & aquæ miscebantur. Crater erat pelvis imposita tripodi.

(51) *Vetus ara*. Erat enim ara publica: privatæ e cespitibus fieri consueverant.

(52) *Murenæ*. Incertum an hic fuerit Terentiæ Mæcenatis uxoris frater. B. Incertum etiam hoc videtur, utrum voluerit poeta hic simpliciter habere honorem Murenæ novo Auguri: an simul ita signare tempus illud supremum noctis & antelucanum, quo ad auspicia capienda surgunt Augures, quo convivæ de cœna hilariores redeunt. G.

(53) *Spissa te nitidum coma*. Nam & crinium compositio in juvenibus amatur. Vet. Schol. Notum est, veteres totum capillitium in strias, seu funiculos, interplicuisse, & deinde hos funiculos unguentis delibutos extendisse: bene igitur subjecit *nitidum*.

(54) *Albanis in herbis*. In Albano antiquitus monte nullos alios licebat quam nivei tauros immolare candoris. Arnobius, citante Ludovico Desprez.

(55) *Trocho*. Trochus circulus erat æneus, cui crepitacula, vel tintinnabula quædam appensa sunt, & a pueris agebantur.

(56) *Mannos*. Manni equi dicuntur pusilli, quos vulgo *burdos* vocant. Vet. Schol. Burdus ex equo & asina est, uti mulus ex asino & equa. Burdis & mulis meritorias rhedas trahebant Roma Brundisium.

(57) *Oscinem*. Oscines dicuntur aves quæ voce augurium faciunt, præpetes quæ volatu. Vet. Schol.

(58) *Virginum*. Nomine virginum & se intelligit, quæ tauro insidioso fidem habuerit, & suas comites, quæ se non re-

traxerint, eripuerint: & unam mortem nimis levem culpæ pœnam prædicat. G.

(59) *Libitinam*. Libitina, lectulus, in quo mortui efferebantur. Vet. Schol. Est autem Libitina locus in urbe quo constituuntur qui efferenda corpora conducunt, & præbent funeribus necessaria. Vet. Schol. Deæ Libitinæ sive Proserpinæ fanum erat.

(60) *Potens*. Potens lyræ, carminis: potens muneribus Musarum, gratia Cæsaris &c. Quæ quidni de se prædicet, qui cætera hujus carminis? G.

IN LIBRUM QUARTUM

CARMINUM NOTÆ.

(1) *Dulcium . . . sæva*. Pulcherrimis antithetis *sæva & dulcium* ostendit quam male sibi secum conveniat; quod etiam significatur supra voce *bella*.

(2) *Purpureis*. Purpureum pro pulchro Poetæ dicere assueverunt. Vet. Schol. Albinovano etiam nix purpurea dicitur. Quidquid late splendebat, & candebat, per catachresin purpureum dicebatur: illud enim in coloribus summum erat.

(3) *Bis . . . die*. Mane scilicet, & vespere, quibus temporibus veteres orientia & cadentia sidera salutabant. B. Observa choros puerorum & puellarum, ut in Sacris aliis. G.

(4) *Pede candido*. Veteres etiam ob candorem pedum laudabantur, quia nudis pedibus incedebant. G.

(5) *Aquas . . . volubiles*. Volubiles dicit aquas Tiberis; nam post campestria exercitia natabant.

(6) *Laurea . . . Apollinari*. Credo eum habuisse in animo certamen gymnicum in honorem Apollinis ab Augusto institutum, quo victores Poetæ lauro coronabantur.

(7) *Apis Matinæ*. Se api contulit pro parvitate. Vet. Schol. Bene etiam *Matinæ* posuit, quia & ipse erat Appulus.

(8) *Feroces*. Vocat *feroces*, quia Centuriones Romanos crucibus defixere. Vet. Schol.

(9) *Sicambros*. Hi sunt qui postea, excusso scilicet Romanorum jugo, *Francos* se appellaverunt. B. Motus Sicambrorum a Druso compressos in A. U. 742 confert Dio 54, 32.

In

In hæc tempora Odas libri quarti incidere, Bentlejo observatum est. G.

(10) *Solvet*. Obligabant se chirographo suo qui vota suscipiebant.

(11) *Achaico*. Puto *Achaico* jam dici pro Græco cum Vet. Schol. ad significandum quadrigale certamen Olympiæ habitum.

(12) *Fidicen*. Honoratius Citharædi nomen: fidicines autem & fidicina fere contemptui fuere.

(13) *Amazonia securi*. Amazonia segaris duplex erat securis uno manubrio immissa, ut ex vetusto marmore probavit Torrentius, vir usquequaque doctus.

(14) *Metaurum flumen*. Metaurum flumen posuit, ut alias *Rhenum flumen*. Supra quinque & quadraginta millia in Asdrubalis exercitu cæsa feruntur. Vet. Schol. Alii ferunt quinquaginta sex a Claudio Nerone cæsa. B. Vid. tota historia Liv. 27, 43 sqq. G.

(15) *Fugatis . . . tenebris*. Tenebras pro Afrorum terrore dixit. Bene igitur pulcher dies dicitur, qui tenebris fugatis ridet.

(16) *Lucem*. Plus dixit quam *salutem:* siquidem lux pro salute poni consuevit; ut, *o lux Dardaniæ*. Vet. Schol.

(17) *Maculosum*. *Maculæ* fœda & infamia vitia dicebantur.

(18) *Alteris . . . mensis*. Antiquorum consuetudo talis fuit, ut sublata prima mensa poneretur secunda, atque in ea positis pomis infusoque in pateras mero libaretur Diis. Vet. Schol. Cruq.

(19) *Pateris*. Patera, Græcis scyphus, latior erat calice & ventricosior; utrinque enim manicata, vel aurita.

(20) *Proles Niobæa*. Homerus pueros puellasque senos fuisse ait; Euripides 24; Sappho 18; Pindarus 20. Landinus.

(21) *Thetidos marinæ*. Maternam originem a Julia gente ducebat Antonius.

(22) *Potiore . . . alite*. Felicioribus auspiciis, quam olim Trojana mœnia. G.

(23) *Virginum prima*. Ter novem pueri prætextati, totidemque virgines, patrimi & matrimi Carmen Sæculare Apollini atque Dianæ dicebant. Torrentius ex Zozimo l. 2. pr.

(24) *Æra*. Æra dixit ærea vasa antiqui operis & signa.

(25) *Artium*. Artes dicuntur curiosa opificia & archetypa.

(26) *Notis . . . publicis*. Publicis notis posuit pro publicis literis, sive titulis: nam *notæ* poetis pro *literis* sunt.

(27) *Non ante vulgatas*. Ostendit se primum hujus artis apud Romanos conditorem.

(28) *Vindex*. Punitor: vindicare enim apud veteres non tantum defendere, sed etiam punire significabat. Vet. Schol.

(29) *Sed*. *Sed* acuta voce pronunciandum, significat *immo etiam*.

(30) *Verbenis*. Verbenæ sunt omnes herbæ frondesque festæ ad aras coronandas. Vet. Schol. Oportuit autem eas a locis sacris decerpi; unde & *sagmina* appellatæ sunt Latinis. G.

(31) *Aprilem*. Aprilis in tutela Veneris erat, quod flores eo mense se aperiant.

(32) *Adfluentes*. Ostendit senescere jam Mæcenatem æque ac seipsum: adfluunt enim quæ copia, vel numero abundant.

(33) *Animæ . . . Thraciæ*. Bene *animæ* posuit pro *venti*, cum antea per prosopopejam *Veris comites* dixerit: siquidem animantium *anima est*.

(34) *Onyx*. Metallum est gemmæ simile: de hoc ad unguenta odorata parva fiebant vasa. Vet. Schol.

(35) *Coæ*. In Co insula vestes tenuissimæ ad delicias muliebres & luxum, optimaque purpura tinguntur. Vet. Schol. Cruq. Pamphile Platis filia prima in Co bombycinam texere docuit, ut ostendit Mancinellus ex Plinio.

(36) *Surpuerat mihi*. Mente alienatum se significat.

(37) *Cornicis vetulæ*. Credebatur cornicem vivere mille annos.

(38) *Fastos*. Fasti sunt Annales, qui ad commemorationem honorum, vel rerum gestarum inventi sunt. Vet. Schol.

(39) *Devota*. Significare videtur Gallorum Soldurios, qui se devovebant, cum ducibus suis perituri.

(40) *Tauriformis*. Omnium fluminum famosorum vultus cum cornibus finguntur propter impetus & mugitus aquarum. Vet. Schol.

(41) *Dominæque*. Dominam dicit Romam ob Senatum, pro cujus Principe se gerebat Augustus.

(42) *Janum Quirini*. Janus dicitur Quirinus quasi bellipotens, ab hasta, quæ lingua Sabina *Quiris* dicitur. Landinus ex Macrobio *Saturn. I*, 9. Erat Italis Janus idem qui Græcis Apollo Agyieus, qui ante fores sub forma hastæ, vel acuminatæ columnæ coli solebat.

(43) *Edicta...Julia*. Maxime laboravit Augustus, ut rata essent quæ Julius instituerat. Suetonius, adnotante Badio Ascensio.

(44) *Infidive Persæ*. Infidos vocat Persas, quia Crassum simulata pace necaverant. Vet. Schol. Cruq.

(45) *More patrum*. Cicero lib. I Tuscul. cap. 2 scribit esse in Catonis Originibus, *solitos esse in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominibus virtutibus*. Mancinellus.

(46) *Lydis . . . tibiis*. Tibiis Lydis læta cantabantur, Phrygiis tristia: tres enim modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium, & Phrygium, quem & barbarum. Vet. Schol.

(47) *Progeniem Veneris*. Id est Gentem Juliam. Vet. Schol.

IN LIBRUM

EPODON NOTÆ.

(1) *Navium ... propugnacula*. Ut in muro, ita & in navibus fiunt propugnacula, post quæ dimicantes armati consistunt. Vet. Schol. Turritas Antonii naves significare videtur, a quibus ingens Mæcenati periculum.

(2) *Imbellis*. Respicit militiam suam sub Bruto, seque ab Antonio fugatum meminit.

(3) *Adsidens implumibus pullis avis*. Comparatio plane nulla est in pullis, sed in hoc solo: ut avis etiam adsidet pullis, quos præsentia sua tueri non potest; ita ego te sequar, non quo tueri possim, sed quo minus metuam. G.

(4) *Queruntur*. Veteres omnium animalium voces, præterquam hominis, querelam dicebant. Vet. Schol.

(5) *Amite*. Amites hodieque appellantur furculæ, quibus retia in venatione, vel in aucupio suspenduntur. Vet. Schol.

(6) *Sacrum . . . focum*. Vestæ consecratum: juxta focum Dii Penates positi fuere, Laresque inscripti, idcirco quod ara Deorum Larium focus sit habitus. Vet. Schol. Cruq.

(7) *Lucrina*. Lucrina ostrea inter præcipua erant, & summi pretii.

(8) *Scari*. Scarus, piscis ingens græci maris, qui & ruminatur, & voce utitur; de quo vide Athenæum, Eustathium, & Tzetzen in Lycophronem.

(9) *Afra avis*. Afram avem gallinam Numidicam dicit, quæ magna est & pinguissima, quam & Garamantiam vocant & Africanam. Vet. Schol.

(10) *Attagen*. Lagopus est, vel Asiatica perdix, quam Francolinum vocant. Cum Attagenas fœminino genere vulgo dicant, attendendum quod masculino genere hic dixerit. Vet. Schol.

(11) *Terminalibus*. Ad excludenda jurgia Terminaliorum dies

fuerat constitutus, qui per epularum festivitatem cæsis agnis servari faceret dies constitutos. Vet. Schol.

(12) *Servilem manum*. Sextus Pompejus sexaginta servorum millia collegit. Mancinel. Immo & Augustus ipse manumisit viginti millia uno tempore: quod monet Torrentius ex Suetonio.

(13) *Insignibus*. Regiorum puerorum insignia prætextæ erant & bullæ. Prætexta toga erat candida purpureo limbo circumsepta; bulla autem aureum fascinum, quod hodie coralio & bullis constat.

(14) *Caprificos*. Caprificus, quod ex veteribus monumentis plerumque erumperet, arborque esset infrugifera, Deorum Manium fuisse credebatur, adeoque infelix. B.

(15) *Uncta*. Sulphure, tædis, & ovis lustrabant se veneficæ: philtris etiam ea immiscuisse vel ex hoc loco patet.

(16) *Lunamque cœlo deripit*. Credebant veteres, veneficas elicere Deos e curribus suis. *Carmine Dii placantur, carmine Manes*. Putabatur enim venefica Diis superior; hujus enim carminibus vel inviti cedebant, uti & sacerdotum precibus rite peractis.

(17) *Descenderet*. Erat sacra via declivis a carinis ad forum, & acclivis a foro ad Capitolium. Lambinus. B. Descenderet flexu sinistro de sacra via in carcerem ibi strangulandus; quo facto demum sacrificia in Capitolio incipiunt. Vid. Cicer. Ver. 5, 30. G.

(18) *Actus . . . freto*. Sextus Pompejus freto Siciliensi victus fugatusque est. Vet. Schol. Vult significare magnam fuisse fugato Pompejo Romæ lætitiam, ob metum scilicet servilis manus.

(19) *Neptunius Dux*. Eo stultitiæ processit, inflammatus marinarum rerum felicitate, ut Neptuni filium se diceret, & Cyanea veste obduceretur. Vet. Schol. Erat enim trecentarum quinquaginta navium dominus, ut scribit Aurelius Victor. B.

(20) *Virtus sepulcrum condidit*. Cum victor rediret ab Africa, neque eum Romanus populus recipere vellet ob invidiam; ille est reversus in privatum agrum Linterni, ubi tamquam a Romanis in exsilio positus vixit: quare jussit in tumulo suo scribi quod patria careret sepultura. Vet. Schol. Cruq.

(21) *Mutavit sagum*. Deposuit coccineam clamydem Antonius, & accepit nigram; utrum ob luctum victarum partium hoc fecit, an ut fuga lateret? Vet. Schol.

(22) *Non suis*. Non aptatis, non prosperis. Vet. Schol. B. Totus hic locus ostendit, scriptam esse hanc Oden ad primos nuntios prœlii, cum nondum constaret quid factum esset classi fugienti, & speciatim Cleopatræ atque Antonio. G.

(23) *Conviviorum*. Convivia nocturnas dicit compotationes, quæ produnt animi consilia.

(24) *Ad umbilicum adducere*. Pro finire & consummare, quia in fine libri umbilici ex ligno aut osse solent poni. Vet. Schol. Veterum volumina circumvolvebantur bacillis, in quorum summitate umbilici isti fuerant.

(25) *Marsi*. Hi duce Popedio universam Italiam in urbem Romanam concitavere; quod bellum & Sociale, & Italicum appellatum est.

(26) *Æmula*. Æmulam eam vocat, quia imperium ereptum iri Romanis speravit. Vet. Schol. Promittebat enim Annibal, eam deleta Roma fore Italiæ caput.

(27) *Infidelis Allobrox*. Allobroges Galli rufi, & Sequanici dicti, incolentes illum tractum Alpium, qui est a Visontio in Germaniam, Lentulo & Catilinæ in principio consensere, sed postea illos Senatui prodidere, timore magis quam amore affecti. Vet. Schol. Cruq. Nam C. Pomptinius represserat eorum motum, ut ostendit Torrentius ex Cicerone. Veteribus Celtis alienigenæ & hostes *Galli*, *Alli*, & *Gualli* dicebantur.

(28) *Devoti*. Veteribus legibus devoveri consuevere majores nocentes & piaculares; quæ quidem devotio Jurisconsultis Romanis capitis diminutio major appellabatur.

(29) *Eques*. Omnes antiqui scriptores ut hominem equo insidentem, ita & equum cum portaret hominem, *equitem* vocarunt. Mancinellus ex Macrobio Sat. 6, 9. B.

(30) *Ossa Quirini*. Varro pro rostris (alter Schol. post rostra) sepulcrum Romuli dixit, ubi etiam in hujus rei memoriam duos leones fuisse erectos constat; unde factum est ut pro rostris mortui laudarentur. Vet. Schol. Cruq.

(31) *Cornua*. Capita velorum cornua dicuntur: cornua velatarum obvertimus antennarum. Vet. Schol.

(32) *Nulla nocent*. Hi duo versus, qui nunc sunt 61 & 62, collocandi videntur post versum 52. Rationem dixit vir doctus *Miscell. Observat.* a Burmanno editis vol. 2, pag. 381. Ne quidem opus videtur alia ratione, quam ut attente quis legat primo vulgato ordine, tum ita uti diximus. Librarius antiquissimus, quos versiculos incuria omiserat, eos paullo

post posuit, & minutis notis ad ordinem suum revocavit. Illæ notæ perierunt &c. G.

(33) *Sabella ... carmina*. Posuit Sabella carmina pro Marsis. Vet. Schol. Nam Samnites Peligni & Marsi erant Sabini generis.

(34) *Infamis Helenæ*. Stesichorus poeta græcus scripsit Helenæ vituperationem: quare irati Castor & Pollux illi lumina ademerunt: sed postea monitus Stesichorus illius laudes decantavit; quare oculos iterum illi reddiderunt. Vet. Schol. Cruq. B.

(35) *Sordibus*. *Sordes* humilium natales dicebantur, ob immunditiam scilicet victus atque cultus.

(36) *In sepulcris pauperum*. Nam divitum sepulcra suis custodibus erant curæ. Vet. Schol. Cruq. Humilium maxime umbræ a magicis suscitari solent. Id. Schol.

(37) *Novendiales . . . pulveres*. Cineres reliquiarum vult intelligi: nam novendiale dicitur sacrificium, quod mortuo fit nona die, qua sepultus est. Vet. Schol. Apud majores ubicunque aliquis extinctus fuisset, ad domum suam referebatur, ibique septem erat diebus; octava die incendebatur; nona sepeliebatur. Servius, quod adnotavit Lambinus.

(38) *Esquilini*. Extra portam Esquilinam, hoc est in aggeribus, religiones & sepulcra erant. Vet. Schol.

(39) *Pelignas*. Indicat Canidia, se pretio didicisse magicas artes a Pelignis mulieribus, quæ tota Sabinorum, Marsorumque vicinia eo nomine male audiebat, ut in Græcia Thessalæ. Primum ergo indignatur tarditatem successus: deinde solatur impatientiam suam. Non statim perimunt te veneficia mea, sed manent te fata votis tuis tardiora. Miserrimum est quærere mortem & non invenire. G.

(40) *Movere cereas imagines*. *Movere*, hoc est, animare. Credebant enim veneficæ, se defigendorum animas corporibus suis evocatas carminibus, cereis imaginibus infigere potuisse.

(41) *Castos*. Castos dicit patrimos & matrimos, parentum scilicet funere non funestatos. Veteres enim mortem Apollinis atque Dianæ iratis sagittis tribuebant.

(42) *Genitalis*. Genitalem vocavit Dianam, quam & Lunam intelligi voluit, quia ut calore Solis animantur semina, ita Lunæ humore nutriuntur; penes ipsam enim & corporum omnium ratio esse dicitur, & potestas. Vet. Schol.

(43) *Super jugandis*. Legem Juliam dicit *de maritandis ordinibus*. Cum enim bello civili prope octoginta armatorum

millia interiissent, ne deficeret populus Augustus Legem Juliam augendæ proli instituit.

(44) *Marita*. Pro *maritali*. Vox antiqua & Plautina, ut adnotavit Vet. Schol. B. *Lex marita* per notam metonymiam, quæ maritos facit; nec enim placet, *marita* esse imperativum. G.

(45) *Undenos decies*. Sæcularis Carminis duplex devotio esse consueverat: aut enim pro sedanda aut vitanda pestilentia; aut pro certo & constituto numero annorum: centesimo enim decimo anno in Capitolio a pueris & puellis impuberibus cantabatur. Vet. Schol.

(46) *Condito mitis . . . telo*. Hic sensus secundum eorum opinionem conceptus est, qui Apollinem pestilentem Deum putant esse. Vet. Schol. Eadem enim interitus causa quæ & ortus. Huc spectat & vetus dictum, *Omnes animæ ab Apolline, & ad Apollinem*.

(47) *Vestrum . . . opus*. Hoc est, ædificium. In animo erant Trojani muri ab Apolline conditi: hoc autem loco Lycias & Delias sortes significat, quarum monitu Æneas Italiam petiit, ut vel sequentia demonstrant.

(48) *Medus, Albanasque*. Medus pro *Parthus*, Albanas pro *Romanas*: nam vetusta nomina in carmine magis splendent.

Pag. 27 lin. 5 direptum *lege* dereptum.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. *Gio: Tommaso Mascheroni* Inquisitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel Libro intitolato *Collectio Auctorum Classicorum &c. stampato*, non vi esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni Costumi, concediamo Licenza a *Nicolò Bettinelli* Stampator di *Venezia*, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 5. Settembre 1781.

(ANDREA QUERINI Rif.

(ALVISE VALLARESSO Rif.

(GIROLAMO ASCANIO GIUSTINIAN Kr. Rif.

Registrato in Libro a Carte 19. al Num. 186.

Daviddc Marchesini Seg.

Addì 24. Settembre 1782.
Registrato in Libro de' Privilegj dell' Università de' Librari e Stampatori.

Marc' Antonio Manfrè.

